

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

Doç. Dr. Neylan Ziyalar

SUÇLARIN AYDINLATILMASINDA
PAYDAŞLAR ÜZERİNDEKİ CSI ETKİSİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYLİN YAKUPOĞLU

İSTANBUL 2015

İstanbul, 06 Kasım 2015

**İ.Ü.ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 36.maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisans öğrencisi Aylin YAKUPOĞLU'nun

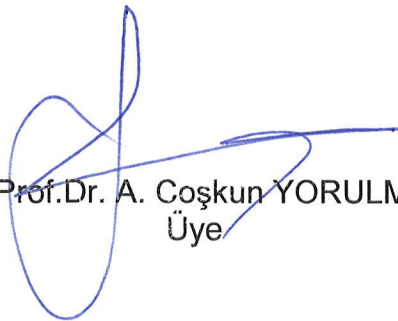
“Suçların Aydınlatılmasında “CSI ETKİS” :İstanbul 2011-2012”

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

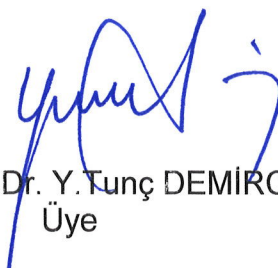
Yukarıda adı geçen tez başlığının **“Suçların Aydınlatılmasında Paydaşlar Üzerindeki CSI Etkisi “** şeklinde değiştirilerek tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Doç.Dr. Ü.Naci GÜNDOĞMUŞ
Jüri Başkanı

Doç.Dr. Neylan ZİYALAR
Danışman

Prof.Dr. A. Coşkun YORULMAZ
Üye

Doç.Dr. Erdiñç ÖZTÜRK
Üye

Yard.Doç.Dr. Y. Tunç DEMİRCAN
Üye

Teşekkür

Araştırmamda bana gösterdikleri sabır, destek ve yardımlarından dolayı başta tez danışmanım Sayın Doç.Dr. Neylan Ziyalar ve asistanı Can Çalıcı'ya ve emeği geçen tüm hocalarıma, sürece gösterdikleri sabır ve anlayıştan dolayı sevgili Hilal Çelik ve Şeniz Doğan'a, çalışmam sırasında zamanından ve mekanından fedakarlık eden Abdurrahim Karagöl'e, çıktığım her yolda desteğiyle yanımda olan babama ve tüm satır aralarına verdiği manevi katkısı, emeği ve rehberliği için Erkan Kalem'e saygı ve şükranlarımı sunar, teşekkür ederim.

İçindekiler

Teşekkür	i
İçindekiler	ii
Tablolar Listesi	iv
Özet	1
Abstract	2
1. Giriş ve Amaç	3
2. Genel Bilgiler	6
2.1. Suç ve Suç Kavramı	6
2.2. Suçun Aydınlatılması ve Olay Yeri İnceleme Kavramı	11
2.3. Suçun Aydınlatılmasında Kullanılan Yöntemler	18
2.4. Olay Yeri İnceleme Tarihine Kısa Bir Bakış	23
2.5. CSI Etkisinin Kökeni	26
2.6. CSI: (Crime Scene Investigation)	29
2.7. Adli Bilimler ve CSI Adli Bilimler	30
2.8. CSI Etkisi	35
2.8.1. Güçlü Davacının Etkisi	37
2.8.2. Zayıf Davacının Etkisi	38
2.8.3. Savunma Avukatları Üzerindeki Etkisi	38
2.8.4. Toplumsal Farkındalık Etkisi	38
2.8.5. Eğitim Üzerindeki Etkisi	38

2.8.6. Failler ve Olay Yeri İnceleme Uzmanları Üzerindeki Etkisi	38
2.8.7. Teknolojik Beklenti Etkisi	39
2.8.8. Mağdura Yönelik Etkisi	39
2.9. Ceza Adaleti Sistemi ve CSI Etkisi	40
2.10. Suçlular Üzerinde CSI Etkisi	44
3. Gereç ve Yöntem	47
4. Bulgular	49
5. Tartışma	66
6. Sonuç ve Öneriler	73
7. Kaynaklar	75
Ekler	82
Özgeçmiş	85

Tablolar Listesi

Tablo I. Van Laerhoven ve Anderson (2009)'a göre CSI'da kullanılan adli bilimsel yöntem ve teknikler ile gerçekte kullanılan adli bilimsel yöntem ve teknikler arasındaki farklılıkların özeti.....	34
Tablo II. Geçerlilik ve Güvenirlik İstatistiği.....	48
Tablo III. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	49
Tablo IV. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı	50
Tablo V. Katılımcıların Meslek Değişkenine Göre Dağılımı	50
Tablo VI. Katılımcıların Meslekte Çalışma Yılı Değişkenine Göre Dağılımı.....	51
Tablo VII. Katılımcıların CSI İzleme Değişkenine Göre Dağılımı	51
Tablo VIII. Katılımcıların CSI İzleme Sıklığı Değişkenine Göre Dağılımı	52
Tablo IX. Mesleklere Göre CSI İzlenen Yer Durumu Dağılımı	52
Tablo X. Katılımcıların İzlediği Dizi Değişkenine Göre Dağılımı	53
Tablo XI. Mesleğe Göre Dizi ve Dizi İzleme Durumu Dağılımı.....	54
Tablo XII. Haftalık Dizi izleme Durumunun Meslek Durumuna Göre Dağılımı	54
Tablo XIII. Anket İfadelerine Ait Frekans Ve Yüzdeler.....	55
Tablo XIV. CSI İzleme Durumuna Göre Anket İfadelerinin Frekans Dağılımları.....	56
Tablo XV. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	57
Tablo XVI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	57
Tablo XVII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı.....	58
Tablo XVIII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	58
Tablo XIX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	58
Tablo XX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	59
Tablo XXI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	59
Tablo XXII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı.....	59

Tablo XXIII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	60
Tablo XXIV. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	60
Tablo XXV. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	60
Tablo XXVI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	61
Tablo XXVII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı.....	61
Tablo XXVIII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı.....	61
Tablo XXIX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	62
Tablo XXX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	62
Tablo XXXI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı	62
Tablo XXXII. Anket İfadelerindeki 7. Maddenin Dizi İzleme Durumuna Göre Dağılımı.....	63
Tablo XXXIII. Anket İfadelerindeki 16. Maddenin Dizi İzleme Durumuna Göre Dağılımı ..	64
Tablo XXXIV. Anket İfadelerindeki 17. Maddenin Dizi İzleme Durumuna Göre Dağılımı ..	65

Özet

Bu araştırmada, adalet sistemi çalışanlarının, toplumun ve suç faillerinin CSI ve benzeri dizilerden etkilenme biçimleri incelenmiştir.

CSI ve benzeri dizilerin, adalet sistemi çalışanlarının tutum ve davranışları üzerindeki etkisi ve bu perspektiften yola çıkılarak, toplumsal olarak adli bilimlere bakışın değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada bir suçun faili olabilecek kişilere CSI ve benzeri dizilerin ne denli yol gösterici olduğu ve bir diğer taraftan mağdurları ne kadar eğitebildiği sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırma, 2011-2012 yıllarında İstanbul'da, adli mekanizmanın çeşitli ayaklarında görev alan beş farklı meslek grubuyla gerçekleştirilmiştir. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü kapsamında görev yapan 128'i polis, 52'si adli bilim/tıp uzmanı, 35'i serbest avukat, 30'u Ceza Mahkemeleri'nde görevli hakim ve 21'i Cumhuriyet Savcısı'ndan oluşan toplam 266 kişiyi kapsayan bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Veri toplama yöntemi olarak anket yönteminin uygulanmasına karar verilmiştir ve kişisel görüşme yöntemi uygulanmıştır.

Suçun aydınlatılmasına yönelik adli bilimsel yöntem ve tekniklerin ekranlarda gerçek dışı bir şekilde izleyiciyle buluşması, toplumun adalet mekanizmasından beklentilerini değiştirmiştir. Toplumun bu tür mesleklere ve eğitim programlarına yönelik ilgisi artmıştır. Adalet sistemiyle ilk kez karşı karşıya gelen bir vatandaşın soruşturma ve kovuşturma sürecine dair yanlış bir algıya sahip olduğu ortaya konulmuştur. CSI ve benzeri dizilerin, eğitimli failler yaratma etkisi de söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: CSI, CSI Etkisi, Olay Yeri, Olay Yeri İnceleme, Adli Bilimsel Yöntem ve Teknikler

Abstract

In this thesis, The CSI Effect and the influences of the similar series on forensic workers, society and criminals were examined.

It was aim to evulate the societies perspectiv about forensic based on the CSI and the similar series effects on forensic workers attitude and behaviours.

The research which is based on a survey has been done with 5 professional groups who are a member of judicial system in Istanbul in the years 2011-2012. A survey was performed on 266 people. The groups existed of 128 law enforcement officers, 52 forensic scientist, 35 lawyers, 30 judges and 21 state prosecutors. The questionaries were made with face to face interview and the data is gather by this way.

The factitious metods and techniques to identify criminal offence were changed the expectation of the society from the justice system. It was started that a private citizien who was forced to justice system for the first time has incorrect perception about criminal investigations and prosecutions. The CSI and the similar series has the keys of creating educated perpetrators.

Key Words: CSI, CSI Effect, Crime Scene, Crime Scene Investigations, Scientific Metods And Techniques.

1. Giriş ve Amaç

Crime Scene Investigation (CSI; Olay Yeri İnceleme) dizileri, suç failini/faillerini yakalama konusunda adli bilimsel teknik ve yöntemlerin merkez rol oynadığı yeni nesil polisiye dizilerdir (Willing, 2004). Amerika Birleşik Devletleri'nde Nielsen Media Research tarafından yapılan araştırmaya göre, bir gece içinde bu tür dizileri izleyenlerin sayısı yaklaşık otuz milyonu bulmaktadır (Honorable, 2006). 2000'li yılların başında ekranlarda yer almaya başlayan CSI dizileri bugün, dünyanın en popüler dizilerinden birisi haline gelmiştir (Cole, Diosa, 2009). CSI LA, CSI Newyork, CSI Miami, Dexter, Cold Case, Criminal Minds, Without a Trace içeriğinde adli bilimsel teknik ve yöntemleri barındıran bu tür dizilerin dünyaca ünlü örneklerindedir. Olay yeri inceleme araştırmasını ve adli bilimler sürecini konu alan bu dizilerin popüleritesinin artması birçok ülkede çeşitli versiyonlarının çekilmesini de beraberinde getirmiştir. Ülkemizde ise bu tür dizilere en son eklenenlerden birisi 2010 yılında ekranlarda yayınlanmaya başlayan "KANIT" adlı dizidir (Çavrar ve ark., 2010).

Yapılan araştırmalar, 2000'li yıllardan bu yana CSI dizilerinin etkisiyle medyanın suça ve suçun çözümüne ilişkin temasının arttığını ortaya koymaktadır. Bu temas, aynı zamanda adli bilimlere ilişkin toplumsal bir farkındalığı ve beklentiyi de işaret etmektedir. CSI dizilerinde sunulan temalar, suçun teknoloji ile birlikte kolayca çözülebileceği yönündedir ve suçun aydınlatılmasına yönelik yöntemlerle ilgili beklentilerin yanlış bir biçimde yükselmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Bu tür yapımlar, adli bilimsel yöntem ve tekniklerin kendi gerçekliği ve sınırları ile ilgili birçok mitin varlığına imza atmıştır (Durnal, 2010). Bu durum adli bilimler literatürüne "CSI Etkisi" olarak geçmiş ve yeni tartışmaların doğmasına zemin hazırlamıştır. CSI Etkisi, olay yerinde bulunan bol adli örnek ve hatasız adli bilim teknikleri ile artan ve gerçeğe dayanmayan beklentiler olarak açıklanabilir (Çavrar ve ark., 2010).

Dizilerde izleyiciye sunulan içerikle, adli bilimsel yöntem ve tekniklere dair gerçeklik her ne kadar birbiriyle zaman zaman örtüşse de özünde önemli farklılıkları da barındırmaktadır. En temel farklılıklardan birinin zamansal anlamda yapılan çarpıtmalar olduğu düşünülmektedir. Dizilerin kurgusal dünyasında laboratuvar sonuçlarına hatasız bir şekilde ve yalnızca dakikalık bir zaman dilimi içerisinde ulaşılabilirken, gerçekte bu sonuçlara ulaşmak haftalarca hatta bazen aylarca sürebilmektedir (Willing, 2004). Diğer bir yandan bu tür dizilerde incelenen olay yerlerinde, olay yeri inceleme ekiplerinin bulduğu her delil suçla ilişkin ve fazla sayıdadır. Çok kısa bir zaman zarfında toplanan bu deliller, gerçek ya da kurgusal enstrümanlarla hemen analiz edilmektedir (Bergslien, 2006). Ancak gerçekte, CSI dizilerinde kullanılan bilimin %40'ı neredeyse hiçbir gerçekliğe sahip değildir. Geriye kalan kısım ise laboratuvar personeli için ancak hayal olabilecek yöntemlere dayanmaktadır (Houck, 2006). Bunun yanı sıra CSI dizileri izleyenlerin içinde, bir suçun faili olabilecek kitlenin de mevcut olabileceği düşünülmektedir. Polis memurlarının görüşleri bu tür dizilerin eğitilmiş failer yaratmada etkisi olduğu yönündedir. Polis memurlarına göre planlı bir cinayette failin DNA delilini yok etmek için çamaşır suyu kullanması artık hiç de şaşırtıcı değildir (Durnal, 2010).

CSI dizileri, adalet mekanizmasının birçok farklı noktasında etkisini hissettirmektedir. Şu ana kadar yapılan araştırmalarda polisler, savcılar, hakimler, öğrenciler, adli bilim uzmanları, jüriler, olay yerinde bulunan deliller, DNA gibi bir çok farklı perspektif üzerinden CSI etkisi analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı CSI ve benzeri dizilerin Türkiye'de, hâkimler, savcılar, avukatlar, adli bilim uzmanları, polisler ve toplum üzerindeki etkisini analiz etmek üzerine yapılandırılmıştır. Bu ana amaç doğrultusunda yukarıda bahsedilenler dikkate alınarak, ayrıca CSI etkisinin adalet mekanizmasını hangi yönlerden etkilediğini, toplumun bu yöndeki farkındalığını, toplumun adli bilimlere karşı geliştirdiği beklentileri, adalet sistemi üyelerini

mesleki anlamda nasıl ve hangi yönlerden etkilediğini ortaya çıkarmak da bu araştırmanın alt amaçları olarak belirlenmiştir.

2. Genel Bilgiler

2.1. Suç ve Suç Kavramı

Suç, sosyal bir olgu ya da fenomen olarak başta sosyal bilimler olmak üzere, sosyoloji, psikoloji, psikiyatri ve diğer birçok bilim dalı ve disiplinin ilgi alanında olmakla birlikte, özünde bir kamu hukuku disiplini olan ceza hukukunun ana ilgi alanıdır. Ceza hukuku; kişisel alanı aşır, kamusal alana giren ve ilgili mevzuatla yasaklanmış ve ihlal edilmesi halinde kamusal bir otoritenin (doğrudan ya da şikâyete bağlı) müdahalesini gerektiren, faillerine meşru cezaların ya da yaptırımların uygulandığı eylemlerle ilgilenir (Beşe ve Geleri, 2013).

Türk Ceza Kanunu'na göre bir fiilin suç sayılabilmesi için şu şartların gerçekleşmesi gerekir; ceza kanununda yazılı bir fiil olması, bu fiilin serbest irade ile işlenmesi, fiilin hareket yani eylem halinde gerçekleştirilmesi gerekir.

- a) Suç işlemek; yasaya, töreye aykırı bir davranışta bulunmak
- b) Suçlu; suç işlemiş, suçu olan (kimse), kabahatli, mücrim
- c) Suç aleti; suçun işlendiği alet veya suçun işlenmesinde söz konusu alet (Kaygısız, 2010 sf 33).

Suç hakkında şöyle bir tanım yapmak yerinde olacaktır; suç anlama ve isteme yeteneğine (isnad yeteneği) sahip bir şahsın kusurlu iradesinin yarattığı icrai veya ihmali bir hareketin meydana getirdiği, yasadaki tanıma uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın veya güvenlik tedbirinin uygulanmasını gerektiren bir fiildir. Suç, öncelikle, kaynağını insanda bulmak anlamında, beşeri bir fiildir. Bu, kaynağını insanın dışında bulan fiillerin, yani tabiat ve hayvan fiillerinin suçu oluşturmaması demektir. İnsanın dışında canlı veya cansız tabiata

ait fiiller, ancak insana izafe edilebildikleri takdirde ceza hukukunca hüküm ifade edebilir (Köksal ve Eliş, 2011).

Aynı zamanda bir davranışın suç sayılabilmesi için maddilik, manevilik ve kanunilik unsurlarına sahip olması gerekir.

Maddi unsur; suçun maddi unsurunu hareket oluşturmaktadır. Hareket unsuru bir yapma veya yapmama davranışdır. Bir davranışı yapma ya da yapmama suçun maddi unsurunu oluşturabilir. Örneğin bir tren yolu bekçisinin geçitteki parmaklığı kapatmaması bir kazaya neden olabilir. Böylece bekçinin bir davranışı yapmaması onu suçlu kılar.

Manevi Unsur; bu unsur suçlunun kastı veya kusurudur. Suçlu, kanun tarafından suç olarak tanımlanmış bir davranışı bilerek ve isteyerek yaparsa bu davranışın kasıtlı olduğunu gösterir. Kusur ise yapılan davranışın meydana getireceği zararları öngörememe durumudur.

Kanunilik Unsuru; Bu durum “kanunsuz suç ve ceza olmaz” prensibine dayanmaktadır. Herhangi bir suç tanımına girmeyen bir davranış, suç olarak kabul edilemez (Aslan, 1991).

Dolayısıyla “suç” denilince aklımıza ilk önce, “yasaklanan” veya “cezalandırılan” davranışlar gelir. (Demirbaş, 2005, sf 40). Ceza Hukuku açısından değişik suç tanımları olmakla birlikte, en yaygın ve basit olanı “toplum düzenini bozan ve kanun koyucu tarafından yasaklanmış ve ihlali halinde karşılığında ceza öngörülen bir eylem” şeklindeki tanımlamadır (Demirbaş, 2005, sf 180).

Genel anlamda suç kavramı, toplumda var olan normlardan sapma olarak tanımlanmaktadır. Sapma davranışı gibi suç, toplumun değer ve normlarından sapan eylemdir. Ancak suç, kanun koyucular tarafından ceza yaptırımı belirlenmiş olduğundan dolayı diğer sapma davranışlarından ayrılmaktadır (Kızılcılık ve Erjem, 1994).

Suç, en ilkel toplumdaki en modern topluma her dönemde rastlanılan sosyal bir olgudur. Toplumlar, mevcut düzeni korumak ve insan davranışlarını yönlendirmek için her dönemde bir takım normlar kullanmıştır. Bu normlar kişiler arası ilişkileri düzenlediği gibi, toplumun temel yapı ve değerlerini de korumaya yöneliktir (Dönmezer, 1994). Durkheim'a göre (2006) suç, topluma ahlaki tercihlerini hatırlatırken, bireyler, suç işleyen bireylere karşı ortak bir cezalandırma duygusu etrafında birleşir ve suç, insanların suç sayılan davranışlara karşı kolektif tepkisini yansıttığı için toplumsal birliği harekete geçirmektedir. Evrensel/değişmez bir suç ölçütü yoktur. Bir eylem suç olduğu için yasaklanıp, kınanmaz. Aksine bir eylem kolektif bilinci incittiği için kınanır ve suç kabul edilir. Kolektif bilincin niteliği değişince, toplumun suç saydığı şeyler de değişmektedir. Dolayısıyla suç, durağan bir olgu değildir. Bugün için suç olarak görülen bazı davranışlar –yeni fikirler, inançlar ya da anlayışlar- gelecekte doğal ve gerekli olarak algılanabilir. (Bal, 2003, sf 180). Suçun görece olabilme özelliği yanında, toplumdan topluma çeşitliliği ve işleniş frekansı değişir. Aynı toplumda zaman içinde suç, bu iki özellik açısından farklılaşabilir. Sosyal değişim sürecine paralel olarak yeni suç türleri ortaya çıkabilir ve suç sıklığı artabilir (İçli, 2007, sf 26). Suç bu yönüyle dinamik bir olgudur. Örneğin internetin varlığıyla birlikte yeni bir suç alanı doğmuştur ve bu alanda neyin suç olduğu hala tartışılmaktadır. İnternet üzerinden işlenen suçlarda, suçun işlendiği yer ve hangi ülkenin kanunlarının uygulanacağı, hukuki ve cezai sorumlulukların tespiti konularında sorunlar yaşanmaktadır. İnternet aracılığıyla işlenen suçlar konusunda birçok ülkede düzenleme eksiklikleri vardır (Sayar ve Dalkılıç, 2005).

“Suç” olgusu, özellikle nedensellik ilişkisi bakımından çok sayıda farklı faktörlerin etkisi altında olan oldukça karmaşık sosyal bir olgudur. Bireyleri, toplumu ve devleti yakından ilgilendirir. Suç, tarihsel bir olgudur ve insanlık tarihiyle başlamıştır (Dönmezer, 2002). Bilinen ilk adam öldürme suçu Adem ile Havva'nın ilk çocukları olan Habil'in kıskançlık nedeniyle kardeşi Kabil tarafından öldürülmesi suçudur. Kıskançlık nedeniyle

meydana gelen bu suç ile birlikte başlayan suç zinciri halen devam etmektedir (Polat, 2009, sf 31).

Suç konusundaki çalışmaların kökleri Platon'a kadar inmektedir. Antik Çağ'da Yunan düşünürü Platon, Kanunlar adlı yapıtında, suçu, ruhun bir tür hastalığı olarak düşünmüş ve bunun üç nedeni olduğunu öne sürmüştür. Bunlar; tutkular, haz arama alışkanlığı ve bilgisizliktir. Bu nedenle Platon, suçlunun aydınlatılarak iyi edilmesini öngörmüştür (Yavuzer, 2001). Tıbbın kurucusu kabul edilen Hipokrat'ında suçla ilgili çeşitli görüşleri vardır. Özellikle beden tipleri ile karakterler arasında ilişkilere dikkat çekmiştir. Aristoteles de her suçun mutlaka cezalandırılmasını öneren görüşleri ile dikkat çekmektedir. Ekonomik sıkıntılar ve fakirliğin suçta neden olduğunu söylemektedir (Polat 2009, sf 33). Bununla birlikte, suç teorileri de, neredeyse suç kadar eskidir. İlk suç teorisi, mağarasına hırsız giren, en değerli sopası çalınan insanca ortaya atılmıştır. "Niçin" diye sormuştur. "Neden ben?". Suçun daha bilimsel bir açıklaması daha sonra dinler tarafından yapılmıştır. Tanrının kanunlarının ihlali üzerinde durulmuş ve suç ile günah aynı anlamı ifade edilmiştir (Sokullu, 2002). Suçun, dini esaslarla tanımlanmasından önce, insanlar ilkel devirlerde her şeyde bir ruh ve canlılık görmüş ve belirli fiil ve hareketlerin icra edilmemesine ilişkin emirleri, tabuların emri saymıştır. Kötülük yapanları veya cezalandırılmayanları sözü geçen kuvvetlerin, tabuların şiddetle cezalandırılacaklarına, felakete uğrayacaklarına inanılmıştır. Fakat bazı hallerde ilahların, tabuları ihlal edenleri hemen cezalandırmadıkları görüldüğünden toplumun müdahale ile kuralı ihlal edeni cezalandırması zorunlu sayılmış ve böylece toplumun felaketlerden, kıtlıktan korunabileceği kabul edilmiştir. Daha sonradan suç, dini esaslarla tanımlanmış, topluma zarar veren fiil ve hareketlerin aynı zamanda birer günah teşkil ettiği ve Tanrı iradesine karşı olduğu kabul edilmiştir (Dönmezer, 2002).

18. yüzyılın başlangıcından itibaren suç fikri laikleşmeye başlamıştır ve suçun zarar veren kişi ile toplum arasındaki ilişkilerde aranması gerektiği fikri ortaya çıkmış ve bu

düşünce kısa bir süre içinde yaygınlaşmıştır. Gelişme, bazı yazarlarca, rasyonel bir suç kavramına yönelmesi olarak ifade edilmiştir (Dönmezer, 2002). Voltaire, J. J Rousseau, Montesque gibi yazarlar suçla ilgili çeşitli görüşlerini anlatan eserler yayınlamışlardır (Polat, 2009, sf 33) Suç fikrinin rasyonelleşmesinin asıl anlamı başta devletin, tekel bir yetkinin sahibi olarak suçları belirlemek ve ceza vermek hakkını elinde tutması, daha doğrusu eline almasıdır. Bu gelişmenin yüzyıllar boyu devam eden insanlık dışı ve dehşet verici uygulamalar sonunda ortaya çıktığını tarih göstermektedir. Uzun yüzyıllar sonra böylece rasyonel bir suç kavramına ulaşılrken, ilkel esaslar daima etkisini göstermeye, varlıklarını hissettirmeye devam etmişlerdir. Bugün ceza kanunlarındaki bazı suç tarihlerinin kökenini ilkel devirlerde bulmak kabildir. Sosyal şartlar bugünde ilkel dönemlerinkine benzer şekiller alınca eski devirlerin hukuki müessese ve kavramlarının meydana çıktığı görülmektedir. Bugünün kanun koyucuları, hiç şüphesiz, ilkel devirlerden gelen ve kalan adet ve geleneklerle yetinmemekte ve çeşitli alanlardaki ilişkilere dayalı suçları ortaya koymaktadır (Dönmezer, 2002).

19. yy'ın ikinci yarısından sonra suçu bütün yönleriyle ele alan kriminoloji bilimi doğmuştur. Ceza hukuku, suç ile hukuki anlamda yani onun normatif unsurlarıyla (devletin cezalandırma hakkının şartları ve içeriği) ilgilenirken, kriminoloji suçun gerçek konusuyla meşguldür (Demirtaş, 2010). Bugün, çağdaş kriminolojide bazı kriminologlara göre, suça dört tanımsal bakış açısı vardır. Bunlar; yasal, siyasal, sosyolojik ve psikolojik bakış açılarıdır. Yasal bakış açısından suç; ceza yasalarını ihlal eden insan davranışıdır. Siyasal bakış açısından suç; yasaya güçlü gruplar tarafından yerleştirilen daha sonra davranışın istenmeyen seçilmiş biçimlerini yasadışı olarak etiketleyen bir ölçütün sonucudur. Sosyo-yasal bakış açısı olarak adlandırılan sosyolojik bakış açısı bu tabiatta var olan toplumsal sistemin korunması için, baskılanması gereken veya gerekli varsayılan bir antisosyal davranış olarak görür.

Psikolojik bakış açısından suç; sosyal olarak kötü uyumun bir şeklidir. Bu bağlamda suç, bir davranış problemidir (İçli, 2007, sf 23).

İnsanın tarih sahnesine çıkışıyla birlikte var olan suç, en eski devirlerde olduğu gibi gelecekte de var olmaya devam edecektir. Suçsuz bir toplum hayalden başka bir şey değildir. İnsanların içinde ihtiraslarla birlikte toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar buldukça suç da var olacaktır. Suç, bir bakıma, bazı kişilerin davranışları ve tutumları ile içinde yaşadıkları grupta yerleşmiş davranış örnekleri ile arasında bir çelişkidir. Bu çelişki, her zaman ve her yerde zorunlu olarak var olacağından, suç genel ve evrensel bir olay teşkil etmektedir (Dönmezer, 2002).

2.2. Suçun Aydınlatılması ve Olay Yeri İnceleme Kavramı

Suç analizi; olayı/suçu/faili, aydınlatmak veya delillendirmek için yapılan faaliyetler bütünüdür. Suç ve suçluyu delillendirmek için teknoloji ve bilim dallarının ilgili bölümleri kullanılır. Suçu aydınlatma; soruşturma ve muhakeme evresinde kriminalistik, adli bilimler, fen, sağlık ve sosyal bilimlerin tüm alanları olmak üzere; kriminoloji, ceza adaleti, istatistik, psikoloji, sosyal psikoloji ve sosyoloji gibi farklı bilim dallarını bir araya getirerek suç ve suçluyu belirlemedir (Kaygısız, 2008, sf 61).

Bu bölümde suçun aydınlatılması başlığı altında olay yeri inceleme kavramı ele alınacaktır.

Doğa güçlerinin etkisiyle veya insan davranışı sonucu ortaya çıkan, oluşan durum, ilgiyi çeken veya çekebilecek nitelikteki her türlü işe, ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikteki her türlü işe olay/ olgu/hadise /vaka denir (Kaygısız, 2010, sf 34).

Suç kavramıyla açıklandığında ise olayı şöyle tanımlayabiliriz; “Kanunlarda açıkça suç olarak belirtilen fiil ve hareketlerin belirli bir zaman ve mekanda gerçekleşmesidir”. Suç, işleme faaliyeti olarak ele alınan olaylar aktif bir hareket getirir, değişik biçimlerde ortaya çıkar ve karmaşık bir yapıya sahiptirler (Karakuş ve Ünal 2009, sf 9).

Olay yeri; mağdur, fail ve suç delillerini barındıran dinamik bir alandır. Genel olarak; “olayın işleniş tarzının, mağdur ve suç faillerinin ilişkisinin saptanabildiği dinamik bölgeye” olay yeri denilmektedir. Olay yeri; olayın işleniş tarzı, mağdur ya da maktul ve fail arasındaki ilişkinin saptanmasında en önemli unsur olan maddi suç delillerinin bulunabileceği dinamik bölgedir. Cinayet olaylarında birkaç metrelik bir oda olabileceği gibi, bir uçak kazasında okyanusun metrelerce derinliğinde yüzlerce metrekarelik bir alanda olabilmektedir. Olayın işleniş tarzını, yöntemini, faillerin kaçış yolunu, uğradığı yerleri ve olaya ait iz ve bulguları içermektedir (Karakuş ve Ünal 2011, sf 41).

17 Şubat 1983 tarihli ve 17962 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren; Polisin Adli Görevlerinin Yerine Getirilmesinde Delillerin Toplanması, Muhafazası ve İlgili Yerlere Gönderilmesi Hakkında Yönetmeliğine göre olay yeri incelemesi, “meydana gelen bir olayın aydınlatılması amacıyla olay yerinde delil niteliği taşıyabilecek her türlü iz, eser ve emarenin bilimsel ve teknik yöntemler kullanılarak araştırılması, elde edilen bulguların tespiti, kayıt altına alınması ve dökümantasyonu, toplanması, muhafazası ve ilgili yerlere gönderilmesi işlemleridir.

Olay yeri inceleme meydana gelen adli bir olayda, adli araştırmaların ilk ve en önemli adımıdır. Adli araştırmaların temeli, olay yeri inceleme işlemi yapan kişinin, olay yerinde bulunabilecek önemli ve potansiyel fiziksel delilleri tanıyabilme ve ayırt etmesine dayanır. Delillerin muhtemel bulunma yerleri ve kaynağının saptanması işleri boyunca fiziksel delillerin tanımlanması aşamaları bir araştırmadaki bir sonraki adımdır. Sonuç olarak usulüne

ve özüne uygun olay yeri inceleme; neler olduğunun ortaya çıkarılmasının başlangıç noktasıdır. Diğer bir deyişle, olay yerinin olayın olduğu anki halinin bir nevi tekrar canlandırılmasını sağlayan etkenlerin başlangıcıdır (Ceylan, 2008, sf 15).

Olay yeri incelemesi, fonksiyonel olarak dört boyutludur.

- 1) Olay yeri
- 2) Fail
- 3) Mağdur (Kurban)
- 4) Zaman

Mağdur, fail ve olay yeri arasındaki geçiş, "Her temas, bir iz bırakır. " ilkesi olarak bilinen Locard Prensibi ile açıklanır. Buna göre, iki nesne birbiriyle temas ettiğinde bir takım materyaller birinden diğerine aktarılır. Başka bir deyişle; bir şüpheli, olay yerine veya mağdura bir şeyler bırakır ve olay yerinden veya mağdurdan bir şeyler götürür. Bunun için adli bilimlerin olay yerinde başladığı kabul edilir (Yükseloğlu ve ark, 2008).

Olay yeri inceleme araştırmasının başarılı olabilmesi, olay yerine ilk ulaşan polis görevlilerinin alacağı tedbirlerle doğrudan ilgilidir. Olay yerine ilk ulaşan ekibin öncelikli görevi, suçun aydınlatılmasında ve suçluya ulaşılmasında esas teşkil edecek potansiyel delillerin kaybolmasını ve zarara uğramasını engellemektir. Bunun için polis, suçlunun mutlaka bir iz bıraktığı varsayımından yola çıkmalı, çok dikkatli ve titiz olmalıdır. Meydana gelen bir olayı ilk haber alan ekip, genelde mıntıka polis merkezi görevlileri ya da asayiş devriye ekipleridir. Merkez vasıtası ile olayı haber alan ekiplerin kafasında hep şu düşünce vardır; "delilleri toplamak, olay yeri inceleme ekibinin görevidir". Bu düşünce doğrudur ancak, delilleri muhafaza etmek, delilerin karartılmasını önlemek, ilk giden ekibin görevidir. Eğer ilk giden ekip, dikkat etmemişse; olay yeri inceleme ekibine toplayacak delil kalmayacaktır (Tatar ve Çalı, 2011). Olayı ilk tespit eden ekipten sonra olay yerinde

sorumlulukları olan görevliler: olay yeri inceleme ekibi, Cumhuriyet Savcısı, soruşturma ekibi, adli tıp hekimi, itfaiye, vb. gibi acil müdahale ekibidir (Karakuş ve Ünal, 2009, sf 13). Olay yeri inceleme ekibinin her bir üyesi kendi özel rolüne sahiptir ve her biri diğerinin görevinin, farklı delillerin toplanmasının ve korunmasının farkında olmalıdır (Polat, 2009, sf 221).

Olay yeri incelemesi ile elde edilecek en önemli unsur, maddi delile dönüşebilecek bulgulardır. Olay yerinde bulunabilecek kan, kıl, sigara izmariti, parmak izi, ayak izi, elbise parçası vb. nesne ve izler, meydana gelen suç olaylarını aydınlatabilecek delillere dönüşme olasılığı yüksek olan önemli bulgulardır. Bir ortamı terk eden kişinin orada bulunduğu dair iz bırakmaması ya da o ortamdaki bir şeyler alıp götürmemesi hemen hemen imkânsızdır. Olay yeri incelemesi ile elde edilecek en önemli şey maddi suç delilleridir. Bu tür deliller şüphelinin ve/veya mağdurun lehine veya aleyhine dilsiz birer tanıktır. Tanıklık yapan insanların varlığı bile onları yok edemez (Yükseloğlu ve ark, 2008).

17 Şubat 1983 tarihli ve 17962 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Polis Adli Görevlerinin Yerine Getirilmesinde Delillerin Toplanması, Muhafazası ve İlgili Yerlere Gönderilmesi Hakkında Yönetmeliğince;

Olay yerinin ilk incelenmesi, gözlem yoluyla yapılır. Bu incelemede suç sanıklarının;

- a) Giriş yeri ile bu yere nasıl girildiğinin,
- b) Asıl saldırı hedefinin,
- c) Giriş yeri ile asıl saldırı hedefi arasında izlediği yolun,
- d) Çıkış yerinin,
- e) Asıl saldırı hedefi ile çıkış yeri arasında izlediği yolun,
- f) Uğrayabileceği diğer yerlerin, tesbiti yapılır.

Bu tesbitten sonra yöntem kullanarak (Belirli bir nokta seçilmek ve belirli bir istikamete doğru hareket edilmek suretiyle yukarıdan aşağıya bölgelere ayırarak, dıştan içe daire çizerek vb.) olay yerinin ayrıntılı incelenmesine geçilir.

Bu inceleme sırasında olay yerinde;

- a) Suç sanıklarının veya mağdurun bedeninden düşebilen veya akabilen madde ve parçalar (kıl, kan, tırnak. . . gibi)
- b) Suç sanıklarının veya mağdurun üzerinden düşebilen parçalar (düğme, mendil, kravat, not defteri. . . gibi)
- c) Suç sanıklarına ait ve suçu işlemeye elverişli vasıtalar (ateşli veya ateşsiz silahlar, mermi çekirdeği, kovan, maymuncuk, kalıp. . . gibi)
- d) Suç sanıklarının veya mağdurun ve ilgililerin mekan itibariyle bıraktıkları izler, (parmak, izi, ayak izi, diş izi, beden izi, boğuşma izleri. . . gibi)
- e) Olayın aydınlatılmasına ve suç sanıklarının belirlenmesine yarayacak diğer hususlar, (suç unsuru taşıyan bildiri, broşür, dergi, afiş, kitap vb. ile bunların yazım ve basımında kullanılan daktilo, teksir makinası ... gibi) belirlenir, etiketlenir ve not edilir. Bu işlem sırasında delillerin kaybolmamasına, bozulmamasına, yerlerinin değiştirilmemesine dikkat edilir. Olay yeri incelemesinde, olay yerinde soruşturma grubundan başkasının girmesine izin verilmez.

Olay yerinde bulunan deliller toplanmadan olay yeri krokisi yapılır. Yapılacak krokide, iz ve delillerin bulunduğu yerler, kesin ve doğru alınmış ölçüler, hava durumu, olayın zamanı, dosya numarası, krokiyi yapanın ismi, yönler ve birimin adı mutlaka yazılır. Olay yerinin incelenmesiyle belirlenen önemli yerlerin fotoğrafı çekilir. Fotoğraf çekiminin tüm iz ve delilleri belirtecek şekilde, ölçekli, muhtelif açılardan ve en az iki poz olması gereklidir.

Olay yerinde bulunan maddi delillerin bilimsel yöntemlerle inceleme ve değerlendirmeleri, gerekli görülenleri en yakın polis laboratuvarlarına gönderilmek üzere aşağıda gösterildiği Şekilde tam ambalajlanmaları yapılır.

- a) Deliller, sıcağa, soğuğa, sarsıntılara, her türlü kimyasal ve fiziksel etkenlere veya alınmaya karşı korunacak Şekilde ambalajlanır.
- b) Deliller, kimyasal ve fiziksel özelliklerine göre ve ayrı ayrı ambalajlanır.
- c) Deliller, ambalajlarına sarsıntı ve sallantılara meydan vermeyecek Şekilde yerleŐtirilir ve araları doldurularak boŐluk bırakılmaz.

Ambalajlama malzemesi olarak; muhtelif naylon ve bez torbalar, mukavva, teneke, plastik ve tahtadan maml kutular, cam ŐiŐeler, çeşitli büyüklükte hazır etiketler, zambak ve selebant eŐitleri, ambalaj yapımına yardımcı el aletleri, kırmızı mum, sicim, iplik, kurŐun, mühür ve sıkma makinası, pens ve cımbız gibi tutucu aletler, sünger, parça kumaş, pamuk, talaŐ, mantar tıpa ve uygun görülecek diğer malzeme kullanılır. Olay yerlerinde elde edilen deliller, incelenmek üzere ilgili birimlere gönderilirken uygun Şekilde ambalajlandıktan sonra ambalajın ebadına, delillerin mahiyet ve önemine göre tel, sicim, ip veya uygun görülen benzerleri ile bağlanıp, plastik kelepçe, açıldığında yeniden kullanılamayacak derecede deforme olan ve açıldığı belli olan mühür bandı, kendinden yapıŐkanlı güvenlik poŐeti, üzerinde seri numarası bulunan tek kullanımlık hazır mühür, kurŐun veya mumla mühürlenir.

Olay yerinden toplanan deliller mahiyetine ve inceleme konusuna göre; parmak izi inceleme ve araŐtırması için Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Őube Müdürlüğü Vücut İzi GeliŐtirme Büro Amirliği; DNA, kimyasal ve benzeri incelemeler için Kriminal Daire Başkanlığı'na bağlı Kriminal Őube Müdürlüğü laboratuvarları veya Jandarma Kriminal Laboratuvarı gibi farklı birimlere gönderilir. Buralardan elde edilen sonuca göre faile yönelik araştırmalar baŐlar. Hatta açılan davada mahkemenin görülmesi sırasında hâkim veya

tarafların isteğine bağı olarak Adli Tıp Kurumu'nun ilgili birimlerinde de incelemeler yapılabilir (Yükseloğlu ve ark, 2008).

Olay yeri inceleme; ciddi ve sistemli bir şekilde yürütülmesi gereken adli bir süreçtir. Bu süreç; meydana gelen adli bir olayın haber alınmasından, mahkemede hâkimin karar anına kadarki aşamaları kapsar (Yükseloğlu ve ark, 2008). Olay yerindeki deliller; hazırlık soruşturmasında suçun ve suçlunun tespit edilip yakalanmasını, mahkeme aşamasında bu verilerle aydınlatılmasını, masumların aklanmasını ve suçluların ceza almasını sağlamak için önemlidir (Kaygısız, 2010, sf 36).

Olay yeri incelemesinin temel hedeflerini beş başlıkta toplayabiliriz:

- 1) Olayın tespiti
 - a) Suç olgusunun varlığını araştırma (suç mu/kaza mı)?
 - b) Öngörülen suçun oluşup oluşmadığını araştırma (cinayet mi/intihar mı?)
 - c) Olayın gerçek kahramanlarını ortaya koyma (gerçek suçlu ve mağduru tespit etme)
- 2) Olay yerinin tespiti
- 3) Delillerin tespiti
- 4) Dokümantasyon ve belgeleme işlemi
- 5) Olay yeri, olay zamanı, olayın faili ve mağduru arasındaki ilişkiyi saptama (Karakuş ve Ünal, 2009, sf 42).

Olay yeri inceleme çalışmalarının ana teması olan delilden sanığa ulaşma prensibi; hiçbir şüpheye yer vermeden bilimsel veriler ışığında olay yeri, fail ve mağdur arasındaki bağı ortaya çıkaracak, bununla birlikte adaletin doğru bir şekilde tecelli etmesi sağlanacaktır. Bu hizmet ile kamu vicdanı rahatlayacak, toplumsal düzen ve huzurun devamlılığına ilişkin güven duygusu pekişecektir (Yüksekoğlu ve ark, 2008).

2.3. Suçun Aydınlatılmasında Kullanılan Yöntemler

İşlenen suçların çözümü şüphesiz olay sonrası suçluların bırakmış olduğu delillerin iyi bir şekilde değerlendirilmesi sayesinde mümkündür. Delillerin korunması, tespiti, toplanması ve incelenmek üzere laboratuara gönderilmesi aşamaları polisin bilinçli ve profesyonel olarak çalışmasını gerektirmektedir. Nelerin delil olabileceği ve nasıl değerlendirileceğinin belirlenmesi suç ve suçlunun tespitinde atılacak en önemli adımlardan biridir (Kaygısız, 2008, sf 85).

Delil; bir hukuki ihtilafı çözmeye veya suç fiilini ispata yarayan ve ikamesi hukuk tarafından yasaklanmamış her şeye (canlı, cansız, yazılı-sözlü) delil veya ispat vasıtaları denilmektedir (Kaygısız, 2010, sf 35).

Delillendirme; suçu veya adli bir olayı aydınlatmak amacıyla “fail>mağdur>mekan” arasında, çeşitli bulgular kullanarak irtibat kurma sürecidir. Meydana gelen bir olay sonrası yapılan olay yeri incelemelerinde, olayı doğrudan veya dolaylı bir şekilde aydınlatmaya yarayacak her türlü materyal delil olarak değerlendirmeye alınmaktadır. Bu yapılırken farklı disiplinlerden yararlanılmaktadır (Dinler ve İşbilen, 2004).

Suçun aydınlatılmasında; sanık, mağdur ve olay yeri arasındaki ilişki, elde edilen delillerle kurulduğu andan itibaren, şüphe sebepleri artacak ve tespit edilen deliller sanık aleyhinde dilsiz birer tanık olarak kullanılacaklardır. Ceza muhakemesinde uyumsuzluğu aydınlayabilecek her şey delil olabilir. Mantık kuralları doğal olarak burada da geçerlidir. Yargı, uyumsuzluğa ilişkin her delili, hukuka aykırı olmamak koşuluyla her belirtiyi maddi gerçeğin aydınlatıp aydınlatılmaması açısından değerlendirir (Yenisey ve Erol, 1996). Olay yerinden elde edilen deliller aksi sabit olana kadar geçerliliklerini korurlar. Hukuk sistemimiz serbest delil sistemini benimsemiştir. Bu açıdan her şey delil olabilir (Kaygısız, 2010, sf 36).

Olay yeri inceleme esnasında olay yerinde delil olacak her türlü şey toplanır. İlk aşamada elde edilen her şey bulgudur. Bu aşamada bulgu henüz hukuki olarak delil niteliği taşımaz, zira olayın çözümüne yönelik olarak olay yerinde rastlanan her nesne olayla bağlantılı olmayabilir. Elde edilen bulgunun olayla ilgili herhangi bir bağlantısının tespiti halinde, o bulgu artık delildir (Ceylan, 2008, sf 15).

Mahkemenin bir hükümle çözmesi gereken asıl olayı ispatlayan deliller, doğrudan doğruya delil; hakkında karar verilmesi gereken esas olaya bağlı olan yan olayları açıklayan deliller ise, dolaylı delil veya belirti delili olarak adlandırılır. Örneğin; insan öldürme olayını ispatlayan delil, doğrudan doğruya delil iken, sanığın kolunda mağdurun kanının veya gömleğinde saç telinin veya olay yerinde ceketinin bir düğmesinin bulunması, sadece sanık ile mağdurun bir araya geldiği veya sanığın mağdura dokunduğu olgusunu ispatladığından bunlar dolaylı delil ya da belirti delilidir. Yan delil ya da delil başlangıcı da denilen, belirti delilleri, olaydan geriye kalan iz ve eserlerdir ve tek başlarına ispat gücüne sahip olmayıp, doğrudan doğruya delillerden edinilen kanaati destekleyici niteliktedirler (Centel, 2003).

Delilleri belge delil, beyan delil ve maddi delil olarak üç ayrı başlıkta incelemek mümkündür.

Belge delilleri; yazılı nitelikte olanlar, şekil tespit eden belgeler (planlar, krokiler, resimler) ses ve görüntü içerenler (teyp, video, kamera), adli tabip raporları, bilirkişi raporlarıdır.

Beyan delilleri; kişi (tanık, sanık, müşteki, mağdur, davacı) beyan ve ifadeleridir.

Maddi delil; işlenen suçun yeniden canlandırılmasına, failin kimliğinin ve fail-mağdur-olay yeri arasındaki ilişkinin tespitine yarayacak, laboratuvarlarda işlem gördükten sonra soruşturma sırasında ya da mahkemede delil olarak kullanılacak, maddi(fiziki) bir

yapıya sahip, dokunulabilen, canlı veya cansız, herhangi bir nesne ya da iz denir (Kaygısız, 2010;39).

Olay yerlerinden elde edilmiş biçimi bakımından maddi deliller; biyolojik deliller, kimyasal deliller, fiziksel deliller ve iz delilleri olarak dört başlık altında incelenebilir. (Karakuş, 2009, sf 22).

Biyolojik Deliller: Biyolojik deliller diğer bir örnekle karşılaştırma için hem türün hem de bireysel karakteristik özelliklerin birlikte araştırılmasını kapsar. (Ceylan, 2008, sf 41)

Biyolojik deliller:

- a) Vücut Sıvıları; kan, meni, tükürük, ter, idrar, gözyaşı, kusmuk, sümük, vajinal sıvı, süt
- b) Vücut Dokuları (kalıntıları): Kıl, tırnak, kemik, yumuşak/sert doku, diş, mekonyum diğer biyolojik kalıntılar; hayvan, bitki artıkları, parçaları (Kaygısız, 2010, sf 41).

Biyolojik delilleri üzerinde DNA testi yapılması adli tıp tarihinde elde edilen en önemli gelişmelerden birisidir (Tuncer, 2009). DNA veya deoksiribonükleik asit, bireysel tüm genetik özelliklerin yapı taşıdır. DNA insan vücudundaki tüm hücrelerin komponentidir. Ayrıca, bir insanın tüm hücrelerindeki DNA aynıdır. Örneğin bir insanın kanındaki DNA ile deri hücresindeki, spermindeki veya tükürüğündeki DNA aynıdır. DNA çok güçlü bir delildir (Polat, 2009, sf 306). DNA analizi, biyolojik numune ile yanlışlıkla bağlantısı olan kişiler üzerindeki şüphenin ortadan kaldırılmasında ve olaya karışması muhtemel kişilerin sayısının önemli oranda azaltılmasında bilim adamına güvenilir bir yöntem sağlamaktadır (Tuncer, 2009). DNA profili yalnız saldırı ve cinayetlerin aydınlatılmasında değil aynı zamanda babalık tayinlerinin, akrabalık ilişkilerinin aydınlatılmasında da tek güvenilir yöntemdir (Açıkgöz ve ark, 2002).

Çıplak gözle görülmeyen bu deliller; bir hırsızlık olayının çözümünden bir cinsel saldırının ve öldürülen bir çocuğun katilini bulmada tek delil olabilir. Tehdit mektubuna yapıştırılan pulun arkasındaki tükürük, maktulün boğazına geçirilmiş olan ipteki faile ait deri hücreleri, olay yerinden kaçışta çöpe atılan maskedeki kepek çok değerli DNA kaynaklarıdır. Bulunup incelenmesi halinde şüpheliler arasında gerçek failin kim olduğunu en güvenilir biçimde ortaya koyar (Karakuş ve Ünal, 2009, sf 22).

Kimyasal Deliller: Kimyasal deliller; olay yerindeki her türlü maddenin nitel ve nicel incelenmesi (varlığı ve miktarı), yanıcı, patlayıcı, yakıcı ve tehlikeli (nükleer) maddeler ve artıkları, narkotik, uyuşturucu, zehirli (toksik) ilaç maddeler, atış/patlayıcı vb. artıkları/svapları (el, silah, zeminler) boya, lif, plastik, yapıştırıcı, metal, toprak, cam ve cam kırıkları ve benzeri maddelerdir (Kaygısız, 2010, sf 41).

Fiziksel Deliller: Fiziksel deliller biyolojik, kimyasal ve iz deliller dışında kalan tüm delilleri ifade eder. Başlıca fiziksel deliller şunlardır; metaller, toprak ve yapı malzemeleri, giyecekler, yatak malzemeleri, ayak giysileri, kumaş ve lifler, belgeler, el yazıları, makine yazıları, imzalı kağıt, senet, her türlü doküman, her türlü teyp ve video kasedi, disket, cd, vcd, dvd gibi elektronik kayıt cihazları, paralar, yazım araçları ve kullanılan materyaller, ateşli ve ateşsiz silahlar, silah, fişek ve mühimmatları, av tüfekleri içinde bulunan saçma ve tapalar, mermi kovan, kartuş ve çekirdekler, cam ve cam kırıkları, suçta kullanılan araç ve gereçler (keser, balta, bıçak, tornavida, çekiç, vs.) (Karakuş ve Ünal 2009, sf 27).

İz Delilleri: İz delilleri küçük hatta mikroskopik anlamda küçük olan maddeler için kullanılan genel bir kavramdır (Polat, 2009, sf 339). İz bilimi, Edmond Locard tarafından geliştirilen ve “her temas bir iz bırakır” sözleriyle bilinen değişim teorisinin (*Exchange Theory*) ortaya çıkışıyla birlikte gelişmeye başlamıştır. Bu teoriye göre, evrende birbirine temas eden iki veya daha fazla nesne, karşılıklı olarak birbiri üzerinde değişikliğe neden olur

ve kendisinden iz bırakır. Suçun işlenmesinde kullanılan âlet de temas ettiği diğer eşya üzerinde izler bırakır (Dinler, 2009).

İz delillerini kaynağına göre sınıflandırmak mümkündür.

- a) Bireysel tanımlayıcı izler (insana özgü izler); el, parmak, ayak, alın, diş, ısırık izleri, vücut izleridir
- b) Ayak/ayakkabı izleri; insanın yürüyüş ve ayakkabıdan birebir tespit veya karşılaştırma, çoraplı, ayakkabılı ayak izleridir.
- c) Alet izleri; fiziksel temas sonucu aletlere ve nesnelere özgü izlerdir.
- d) Araç ve tekerlek izleri; olayla ilgili araçların bıraktığı tekerlek ve lastik izleridir.
- e) Eşya izleri; eşyalar buldukları ortama kendilerine özgü iz/leke bırakırlar.
- f) Gizil izler; mevcut olan, ancak yardımcı maddelerle görülebilir hale getirilebilen izlerdir (Kaygısız, 2010, sf 151).

Delilin; sadece meydana gelen adli bir olayın aydınlatılmasında önemli olmadığı aşikârdır. Olayların aydınlatılması ile birlikte, olayın işleniş şekli, olayda kullanılan suç aletlerinin niteliği, olağan bir olay olup olmadığı gibi olayın bir çeşit profilinin çıkarılmasında da delillerin birincil etkiye sahip olduğu muhakkaktır. Ancak, bu sayılan olguların doğru ve sağlıklı analizi de doğal olarak ciddi ve etkili bir olay yeri inceleme sonucu ortaya çıkacaktır. Olay yerine intikal eden ilk ekipten, olay yerinden elde edilen delillerin analizini yapan kişilere kadar tüm birimler bu konuda iyi eğitilmiş ve alanlarında uzmanlaşmış olmalıdırlar. Ayrıca bu alanda yapılan tüm işlemler uluslararası anlaşmalar ve başta anayasa olmak üzere kanun ve yönetmeliklere uygun olarak yürütülmelidir. Adli soruşturmaların insan haklarına ve kanunlara uygun olarak yürütülebilmesi ve delilden sanığa ulaşabilme prensibi, ancak bu şekilde tam ve etkin olarak bir anlam ifade edebilir (Yükseloğlu ve ark; 2008).

2.4. Olay Yeri İnceleme Tarihine Kısa Bir Bakış

Tarih Öncesi Zamanlar: Tarih öncesi insanlar tarafından yapılan resim ve taş oymalar üzerinde bu insanlara ait parmak izleri kalmıştır. Çok eski zamanlarda alım-satım işlemlerinde üzerinde parmak izleri bulunan kilden yapılmış tabletler kullanılmıştır.

Milattan Önce 250: Antik bir Yunan doktoru olan Erasistratus; insanların yalan söylerken nabız atışlarının arttığını gözlemlemiştir. Bu olay ilk yalan tespit denemeleri olarak kabul edilmektedir.

Milattan Sonra 1100: Roma mahkemelerindeki bir avukat olan Quintilian; kör bir adamın annesinin ölümü olayında kanlı avuç içi izlerinin sol ele ait olduğunu ispatlamıştır.

Milattan Sonra 1248: Bir Çince kitap olan “Yanlış Düzeltmek” de; suda boğulmalar ile diğer yolla boğulmalar arasındaki fark açıklanmıştır ki; bu bir suçun çözümünde medikal bilgilerin kullanıldığı ilk uygulama olarak kaydedilmiştir.

1686: Bologna Üniversitesinde Anatomi Profesörü olan Marcello Malpighi; parmak izlerindeki çıkıntı, sarmal ve kavisli yapının varlığını tespit etmiştir. Kendisi parmak izlerinin bu özelliklerinin kişi tanımlamada ne kadar önemli olduğu konusuna çok fazla değinmese de, sonradan yaklaşık 1.8 mm kalınlığındaki bu deri katmanı Malpighi katmanı olarak adlandırılmıştır.

1813: Medikal ve Adli Kimya Profesörü, Mathieu Bonaventure Orfila, zehirlerin analizi ile ilgili çalışmaların yer aldığı *Traite des Posions* adlı kitabı yayınlamıştır. Bugün kendisi modern toksikolojinin kurucusu olarak bilinmektedir.

1835: Henry Goddard bir katili yakalamak için mermilerin mukayesesinden faydalanmıştır. Bulduğu bu yöntem; mermilerin imali sırasında üzerinde kalan ve sonradan tespit edilebilen kendilerine has özelliklerinin tespiti mantığına dayanmaktadır.

1836: İngiliz kimyager James Marsh; dokular içerisindeki arseniğin tespitine yönelik bir test geliştirmiştir.

1839: Dr. John Davy'nin Malta ve Britanya'da ölü askerler üzerinde civa termometresi kullanarak yaptığı deneyler; vücut sıcaklığının düşmesine bağlı olarak, ölüm zamanının tespitine yönelik ilk deneyimlerden biridir.

1882: Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırma Merkezlerinden Gilbert Thompson; kalpazanlığı önlemek için bir belgede kendi parmak izlerini kullanmıştır. Bu, Amerika Birleşik Devletlerinde, parmak izinin kimliklendirmede kullanıldığı bilinen ilk olaydır.

1889: Fransa Lyon Üniversitesinden Adli Tıp Profesör Alexandre Lacassagne; namı üzerindeki mermi izlerinin mukayeseleri konusundaki çalışmaları yapan ilk kişi olmuştur. Kıyaslamaları namıdaki yiv ve set izlerinin sayılarına dayanmaktadır.

1891: Arjantin polisinden Juan Vucetich, ilk parmak izi teşhisini yapmıştır. Bir kadın, iki oğlunu öldürüp kendi boğazını da kesmiş ve suçu başkasının üzerine atmaya çalışmıştı. Ancak kapı dikmesi ahşap yapılarda kapıların iki yanında konulan ağaç direklerin her biri üzerinde bırakılan kanlı parmak izinden yola çıkarak kadının suçlu olduğunu kanıtlamıştır.

1903: New York Eyaleti Cezaevi Sistemi, Amerika Birleşik Devletleri'nde suçluların teşhis işlemlerinde parmak izlerini sistematik olarak kullanmaya başlamıştır.

1921: John Larson ve Leonard Keler taşınabilir yalan makinası tasarlamıştır.

1933: Meksika Polisinden Teodor Gonzeles ateşli silah atıklarının tespitine yönelik yapılan “Dermal Nitrat veya Diphenyl-Amine Test”i tanıtmıştır.

1941: Murray Hill ses analizi çalışmalarını başlatmıştır. Bu teknik daha sonra L. G Kerstra tarafından geliştirilmiştir.

1945: Kopenhag Üniversitesi Adli Tıp bölümünde çalışan Frank Lungquist, meni varlığının tespitine yönelik “Acid Phosphatase” testini geliştirmiştir.

1953: James Watson ve Francis Crick DNA’nın yapısını tanımlayan bir makale yayınlamışlardır.

1959: Harrison ve Gilroy; silahla ateş etmiş olan kişilerin ellerinde bulunan baryum, antimon ve kurşunun tespitini sağlayan bir “Qualitative Colorimetric ve Chemical Test”i tanıtmışlardır.

1961: Macaristan, dudak izleri konusunda araştırma gerçekleştiren ilk ülke olmuştur.

1977: FBI; parmak izlerinin bilgisayarla taranması sistemi olan Otomatik Parmak İzi Tanımlama sistemi (AFIS) uygulamasını başlattığını duyurmuştur.

1984: Leicester Üniversitesinde akademi üyesi olan Sir Alec Jeffreys: DNA’dan kişi tanımlama metodunu bulmuştur. Bu metod teknik olarak Restriction Length Polymorphism olarak adlandırılmasına rağmen kendisi bu metoda DNA Fingerprinting adını vermiştir.

1987: DNA analizine bağlı olarak suçu kanıtlanan ilk kişi olan Robert Melias, tecavüz suçlusu olarak tutuklanmıştır.

1995: İngiltere/ Birleşik Krallık dünyanın ilk ulusal DNA veritabanına yönelik çalışmalar başlatan ülkesi olmuştur.

2001: Washington D. C de stajyer doktor olan Chandra Levy'nin 30 Nisan 2001 yılında ortadan yok olması ülke medyasında geniş yer bulmuştur. Polis; bir yıldan fazla süredir kayıp olan kızın yerini, ailesine göndermiş olduğu e-mailleri bilgisayar vasıtasıyla takip ederek bulmuştur.

2006: Adli ve Tıbbi Bilimler Merkezi açılmıştır. Amacı; yüzdeki yumuşak ve sert dokular arasındaki ilişkinin analiz edilerek yüzün orijinaline en yakın olarak yeniden yapılandırılmasıdır (Ceylan, 2008, sf 18).

2.5. CSI Etkisinin Kökeni

Televizyonda yayınlanan sabah kuşağı programlarından, prime time dizilere, sinemalarda gösterime giren yapımlara ya da gerek ulusal gerek yerel gazetelerin manşetlerine şöyle bir bakıldığında bile toplumsal olarak suça ve suçun failine yönelen ilgi hemen fark edebilmektedir (Marsh ve Melville, 2009). Suça ve suçun failine yönelen bu ilgi, ilk olarak insanın tabiatındaki öğrenme duygusundan kaynaklanmaktadır. Bu ilginin bir diğer bir nedeni de gelecekte karşılaşılabilecek bu tür olumsuz durumlardan bireyin kendini koruma arzusudur. Bu ilgi, duruma göre korku, merhamet, intikam veya destek şeklinde duygular olarak ortaya çıkmıştır (Demirbaş, 2010, sf 34).

Tarihsel sürece baktığımızda suç ve suç failine olan ilgi bugüne ait bir olgu değildir, kökleri çok daha eskiye uzanan, insanlığın ortak kültürünün her zaman ilgisini çekmiş bir olgudur. Suça dair ilk metinler, günümüzden binlerce yıl önce yazılmıştır. İlk örnekler arasında Hitit Saray cinayetlerinin sonuçlarını konu alan Telipinu Fermanı ya da Sophokles'in ünlü yapıtı Kral Oedipus sayılabilir. Eski metinler arasında unutulmaması gerekenlerden biri olan Eski Ahit'te Hâbil ile Kâbil bölümünde anlatılan cinayet öyküsü çarpıcılığı ile ön plana

çıkılmaktadır. Bu hikâyeye sadece çarpıcı bir mesele olmaktan çıkmış, suçu ya da cinayeti anlatan yazarlara kolay kolay değişmeyecek/değiştirilemeyecek bir model olmuştur (Ümit, 2006).

İlk çağ ve ortaçağda gezgin halk ozanları tarafından geniş kitlelere ulaştırılan cinayet öyküleri, 18. yüzyılın sonunda başlayan gazetecilik endüstrisinin gelişiminden (kitleli medyanın ilk biçimi) günümüze kadar medyanın tüm formlarında suç, her zaman yer verilen ve dikkat çeken önemli başlıklardan biri olmuştur (Balcı, 2008). Seri katillerin bile gazeteler yoluyla polisle iletişime geçtiği örnekler mevcuttur. San Francisco’da kırka yakın insanı öldürdüğü tahmin edilen Zodyak Katili San Francisco Chronicle, Vallejo Times, San Francisco Examiner isimli üç yerel gazeteyle şifreler ve mektuplar yollamıştır (Lunde, 2009, sf 140) ve ilerleyen zamanlarda filmlere de konu olmuştur.

19. yüzyılın ilk yarısında suçların artması ve basın özgürlüğünün ortaya çıkmasıyla suçların saklanamaması sonucu suçların özellikle cinayetin zihinleri daha çok meşgul etmesi kaçınılmaz olmuştur (Mandel, 1996, sf 19). Akılcı ve bilimsel anlayışın egemen olduğu 19. yüzyılda sanayileşme ile birlikte yeni toplumsal yapının bir ürünü olarak polisiye roman türü doğmuştur (Balcı, 2008).

Polisiye türünün ilk örneği, Edgar Allan Poe (1809-1849)’nun 1841 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde Graham’s Magazine dergisinde yayımlanan “The Murders In The Rue Morgue “ (Morgue Sokağı Cinayeti) adlı öyküsüdür. Poe’nun gerçek anlamda ilk cinayet anlatısı türünü ve bu hikâyedeki Chevalier Auguste Dupin karakteriyle de ilk dedektifi yarattığı kabul edilmektedir. Ancak bazı araştırmacılar polisiyenin Poe’dan çok öncelere dayandığını belirterek William Shakespeare tarafından yazılan Hamlet’in ilk polisiye olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte polisiye roman türünü asıl üne kavuşturan isim Sir Arthur Conan Doyle (1859-1930) olmuştur. Doyle, Toplam 4 roman ve 56 uzun öyküden oluşan Sherlock Holmes serisini 1887-1927 yılları arasında 40 yıl boyunca kaleme almış ve

bu seriyi “Elveda Mr. Sherlock Holmes” isimli veda yazısı sona erdirdirmiştir (Balcı, 2008). Holmes’un yaratıcısı Doyle, dedektif romanının gerçek atası ya da en azından bu denli popülerleşmesinde en çok emeği geçen kişi olarak tanımlanmaktadır (Mandel, 1996, sf 39). Doyle’un romanlarının gotik atmosferini oluşturan sisli Londra sokaklarında o günlerde gerçekleşen ve basın organları tarafından geniş kitlelere ulaştırılan Karın Deşen Jack muamması, Viktoryen dönem algısında Doyle’un dedektifinin çözebileceği bir cinayet olarak yer etmiş ve kahraman hafiyenin daha çetrefilli cinayetleri çözebiliyor olmasına olanak tanımıştır.

20. yüzyılda televizyon ekranlarına taşınan ve artık çok daha fazla insana ulaşan polisiye, 21. yüzyılın moleküler biyoloji ve genetik alanındaki teknolojik gelişmeleriyle birlikte adli bilimsel teknik ve yöntemlere odaklanmıştır. Bu bağlamda medyanın bugün; geçmişe kıyasla ceza kanunlarıyla daha fazla etkileşim içinde olduğu söylenebilir. Medyanın bu etkileşiminin, adli bilimsel teknik ve yöntemleri gerçek dışı sunumuyla suçların çok daha basit ve kolay bir biçimde çözülebileceğine dair toplumsal bir beklentiye sebep olduğu düşünülebilir. CSI, CSI NY, Criminal Minds gibi televizyon programlarının başarısı ve diğer “adli bilimsel yöntem ve tekniklerle olayları çözen yapımlar” kanun adamlarının erişebileceği delillere yönelik algıyı çarpıtmıştır. Aynı zamanda suçlulara neyi, nasıl yapmaları/yapmamaları konusunda bir bilgi kazandırmıştır. Adli bilimsel teknik ve yöntemlerin sınırları ve gerçekliği konusunda yanlış inançların oluşmasına neden olmuştur. CSI ve benzeri dizilerin adalet sistemi üzerindeki bu etkisi, “CSI Etkisi” terimi ortaya çıkarmıştır (Durnal, 2010).

2.6. CSI: (Crime Scene Investigation)

Polisiye türü diziler 1950'lerden beri televizyon ekranlarında yayınlanmaktadır ancak CSI dizisi suçların aydınlatılmasında adli bilimsel yöntem ve teknikler kullanılması nedeniyle türünün ilk örneğidir (VanLaerhoven ve Anderson, 2009). CSI: Crime Scene Investigation, Amerika Birleşik Devletleri'nde CBS kanalında 6 Kasım 2000 tarihinde ilk yayını gerçekleştirmiştir. CSI, Gill Grissom isimindeki karakterin başrolde olduğu ve onun liderliğinde adli bilim uzmanlarından oluşan bir ekibin, Las Vegas sokaklarında işlenen suçların ve karmaşık cinayetlerin aydınlatmasını konu almaktadır (Kocamaz, 2013).

CSI, yayına girdiği ilk gün 17.3 milyon kişi tarafından izlenmiştir (Armstrong, 2010). 15. sezonu ile ekranlardaki yerini koruyan dizi, beş kıtada ölçülen reytinglerle belirlenen "Uluslararası TV İzleyici Ödülü'nü (International Television Series - Best Television Drama Series)" beş kez kazanarak, 63 milyon izleyici ile tüm dünyada en çok izlenen dizi ünvanını korumaktadır. (Foxcrime, 2012)

CSI dizisini, CSI Miami (2002) ve CSI NY(2004) dizileri takip ederken daha sonra Criminal Minds, Cold Case, Bones, Dexter, gibi dizilerle benzerlerini de peşinden sürüklemiştir. Amerika Birleşik Devletleri merkezli yapım, bu popülaritesi nedeniyle diğer birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de polisiye dizilerin içerik değiştirmesinde etkili olmuş ve adli bilimlere odaklanan yapımlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

CSI dizilerinde adli bilimler sürükleyici, eğlenceli ve izleyiciye çekici gelecek şekilde kurgulanmıştır. Bu kurgu, var olmayan bilimsel yöntemler ve bilimsel yöntemlerin gerçekte var olmayan bir hızla sonuç vermesi üzerine kurulmuştur (Deutsch ve Cavender, 2008). CSI, bilimsel sihircilik ve adli bilimlerin her alanını kapsayan "süper dedektiflik" olarak tanımlanmaktadır (Cooley, 2007).

2.7. Adli Bilimler ve CSI Adli Bilimler

CSI ve benzeri dizilerde yaratılan kurgusal dünya adli bilimlere dair gerçekliği olmayan bir çok ögeyi barındırmaktadır. Bu gerçekliği olmayan öğelerden ilki personel grubunun kim olduğu ile ilgilidir. CSI dizilerinde olay yeri inceleme uzmanları, olay yeri inceleme, delillerin analizi, şüphelilerin gözaltına alınması ve soruşturma süreçlerinde yer almaktadır. Adalet sisteminde ise olay yeri inceleme uzmanları temel olarak olay yerinde delil toplayan görevlilerdir. Laboratuvarların çoğunda, numuneleri inceleyen ve delilleri analiz edenler tamamen farklı bir kadrodur. Üçüncü bir personel grubu ise dışarıda bulunur ve soruşturma sürecinden sorumludur. Tüm bunların aksine televizyonda görüldüğü haliyle olay yeri inceleme uzmanları, polis, dedektif ve adli tıp uzmanlarının bir karışımıdır. Bu görevlerin her birisi son derece kapsamlıdır ve birbirinden farklıdır. CSI ve benzeri diziler, görevli her personelin uygulamaya giren tüm teknik alanlarda son derece usta olduğu beklentisi yaratmaktadır (Durnal, 2010). Bu beklentinin aksine Amerika Birleşik Devletleri'nde olay yeri inceleme uzmanları ile yapılan araştırmalar, CSI ve benzeri dizilerde gösterilen tabloyla tezat oluşturmaktadır. Örneğin, Michigan eyaletindeki olay yeri inceleme uzmanları, adli bilimler alanında pek az birikimleri olduğunu ve bir adli soruşturma içerisinde nasıl bir yere sahip olduklarını tam olarak anlamadıklarını belirtmişlerdir. Boston eyaletinde ise olay yeri inceleme uzmanları bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak suç mahallini yeterli koruma altına alamadıklarını belirtmişlerdir. Yetersiz eğitim ve çoğunlukla amirlerin polis personelini yetersiz yönlendirmesi nedeniyle kendilerinin suça dair teorilerini gizli tuttukları ortaya çıkmıştır (Stevens, 2008). Cooley (2007)' ye göre CSI'daki adli bilim uzmanları, "adli bilimlerin her alanını kuşatan kesinlikle hatasız bilimsel büyücüler" gibi tasvir edilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen Masumiyet Projesine (2006) göre tüm bilimsel gelişmelere rağmen her yıl yüzlerce masum insan haksız yere hüküm giymektedir ve uzmanların hatalarının ortaya çıkmasıyla beraat ettirilmektedir (Stevens, 2008).

Adli bilimler “yanılmaz ve hatasız bir bilim” olarak tasvir edilmesine karşın aslında belirsizliklerle dolu bir bilim alanıdır. Bu belirsizliklerin delillerin analizine objektif bir yaklaşım sürdürebilmek için gerekli olduğuna inanılmaktadır (McManus, 2008). Masum insanların delillendirme sürecinde yapılan hatalardan dolayı haksız yere mahkum olduğu birçok dava mevcuttur. Stephen Cowan; parmak izinin hatalı tespitinden, Ray Krone; diş izinin yanlış tespitinden ve Josiah Sutton; DNA'sı olay yerinde bulunduğu için haksız yere hüküm giymiştir. Cardoza Hukuk Okulu'nun yürüttüğü (Benjamin N. Cardozo School of Law) Masumiyet Projesine göre 86 DNA beraat dosyasının %63'ünden adli testler sırasında yapılan hatalar sorumludur. Yanlış hesaplamalar ve yanlış kimliklendirmeler tasvir edilmeyen tek adli bilim problemi değildir. (Cooley, 2007)

CSI ve benzeri dizilerde sunulan adli delillerin kesinliği davacıların, adli bilim uzmanlarından reddedilemez kanıtlar talep etmesine neden olmaktadır. (McManus, 2008) Aynı zamanda bu programlardaki uzmanlar, “eşleşme” ve “onaylandı” gibi terimler kullanır, oysa gerçekte adli bilim uzmanları her zaman “benzer”, “şuradan kaynaklanmış olabilir” veya “ilişkili” gibi terimleri kullanmaktadır(Durnal, 2010).

Elbette ki bilim ve teknoloji suçların aydınlatılmasında büyük ilerlemelerin kaydedilmesini sağlamıştır ancak bilime bu yeteneği veren fiziksel bulguların bolluğu değildir. CSI ve benzeri diziler olay yeri inceleme sürecinde suça ilişkin çok fazla miktarda bulgu barındırmaktadır ve her bulgu bir delile dönüşmektedir. Gerçek bir olay yerinde ise delil kapsamında değerlendirilmeyecek olan birçok bulguya ulaşılmaktadır. Bulguların delil niteliği taşıması kovuşturma aşamasında hakimin takdirine bırakılmıştır. “Her delil bir

bulgudur ancak her bulgu bir delil değildir” kuralı göz ardı edilmektedir. CSI ve benzeri dizilerde suçların aydınlatılmasındaki başarısının aksine Amerikan Polis Teşkilatı’nın en başta gelen açmazı, olağanüstü sayıda çözülmemiş cinayet ve cinsel saldırı suçlarıdır. Bu rakamlar yaklaşık olarak 52. 000 cinayet ve 169. 000 cinsel saldırı suçundan oluşmaktadır (Stevens, 2008).

Houck (2006) ise CSI’da gösterilen adli bilimsel yöntem ve tekniklerin %40’ının gerçekte mevcut olmadığını, geriye kalan tekniklerin büyük bir bölümünün ise laboratuvar personelinin kurgulayabileceği türden olduğunu ifade etmektedir. Gerçek bir olay yerinin kurgusal bir olay yerinden çok daha az DNA bulundurması dikkat çekilen diğer bir noktadır (Cooley, 2007). Bu programlara ait internet sitelerinde “kulak izi veri tabanı” gibi çoğu pratikte olmayan birçok adli bilimsel teknik ve altyapı gerçekmiş gibi gösterilmektedir (Smith, Patry, Stinson, 2007).

Bir diğer gerçek dışı öge, kullanılan bilimsel tekniklerin ne kadar zaman alacağıyla ilgilidir. Suçların kırk beş dakika içinde çözülemeyeceği herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Ancak pek çok insan bir DNA analizinin ya da veritabanındaki bir araştırmanın birkaç dakika içinde yapılabileceğine inanmaktadır. Oysa olay yerinde bulunan çok küçük miktardaki DNA içeren kalıntılar, önce polimeraz zincir reaksiyonuna (PCR) sokulmaktadır. Bu otomasyon süreci DNA’nın diğer numunelerle karşılaştırılmasına imkan veren zamanı kısaltsa bile yine de dakikalar içerisinde bu işlem yapılamamaktadır. Kimyasal tanımlama teknikleri de zaman alan işlerdendir. Kimyasal ekstraksiyonların hazırlanması bütün bir gün boyunca sürebilmektedir. Biyolojik malzemeler tek bir günde kuluçkalanıp çoğaltılamamaktadır. Bilim, aşırı meşakkatli olabilir ve uzun bir zaman isteyebilir. Amerika Birleşik Devletleri’nde 2006 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada kurumların %61’inin DNA delilleriyle ilgili yeterli depolama kapasitesine sahip olmadığı ortaya çıkmıştır (Durnal, 2010).

Stevens (2008)'a göre, CSI ve benzeri diziler, genellikle suç mağdurunun ve jüri üyelerinin adli bilimlerden beklentilerini arttırma eğilimindedir ve birçok davanın sunuluş biçimini değiştirmiştir. Davalarda daha çok adli delil sunulması yönünde baskılar yapılmaktadır, ancak gerçekte böyle davalar oldukça sınırlıdır. Ödenek, personel, zaman ve uzmanlık yetersizliği gibi problemlerle baş edilmeye çalışılmaktadır .Ayrıca yasal uygulamanın daha fazla kanıt toplamayı gerektirmesine karşılık, kanıtları laboratuarda analiz edecek yeterli sayıda adli bilim uzmanının olmaması talepleri karşılamakta güçlük çıkarmaktadır (McManus, 2008).

VanLaerhoven ve Anderson (2009), CSI'da kullanılan adli bilimsel yöntem ve teknikler ile gerçek adli bilimsel yöntem ve teknikler arasındaki farklılıkları sekiz başlıkta incelemiştir: Adli kimlik tespiti, adli kimya, adli biyoloji, adli toksikoloji, sorgu belgeleri, balistik ve alet izleri, adli patoloji ve adli entomoloji.

Tablo I. Van Laerhoven ve Anderson (2009)'a göre CSI'da kullanılan adli bilimsel yöntem ve teknikler ile gerçekte kullanılan adli bilimsel yöntem ve teknikler arasındaki farklılıkların özeti

	CSI'da Kullanılan Yöntemler	Adli Bilimlerde Kullanılan Yöntemler
Adli Kimlik Tespiti	Suçlularla görüşüp kanıtları toplayan ve analiz eden bilim adamlarıdır.	Öncelikli işi delil toplamak olan polis memurlarıdır.
Adli Kimya	Tekniklerin doğruluğu ve kullanılabilirliği abartılmıştır.	CSI ile aynı tekniklerdir ama kesinliği daha azdır.
Adli Biyoloji	Suç mahallinde çok fazla biyolojik delile rahatlıkla ulaşılmaktadır.	Biyolojik delilleri analiz etmek çok fazla zaman almaktadır ve daha az bulunmaktadır.
Adli Toksikoloji	Maddelerin ihtivası tek bir test ile belirlenebilmektedir.	Birçok test sonucunda maddenin ihtivasına ulaşılabilmektedir.
Sorgu Belgeleri	Yazı stilinden birinin kişilik özelliklerini bulunabilmektedir.	Kişilik özelliklerini elde etmek sorgu belgeleri analizinin bir parçası değildir.
Balistik ve Alet İzleri	Alet izinin hangi aletten geldiğine karar verilebilmektedir.	Daha fazla zaman alması haricinde aynıdır.
Adli Patoloji	Adli patolojistler uzmana ihtiyaç duymaz ve CSI genelde adli patolojiste ihtiyaç duymaz	Adli patolojistler uzmana ihtiyaç duyar ve CSI kurbanın biyolojik karakterine veya travmasına karar vermez
Adli Entomoloji	Böceklerin ölüm saatine yüzeysel bir inceleme ile teorik tekniklerle karar verilmektedir.	Larvalar yetişkinliğe ulaşmış olmalıdır. teşrih edilmeli ve sıcaklık karar verilmeden önce bilinmelidir

CSI ve benzeri diziler adli bilimlerin her alanını hızlı, yanılmaz ve her zaman suçun failine ulaşan bir bilim olarak sunmaktadır (Stevens, 2008). Gerçek bir suç dosyasının aydınlatılması ise bilimsel verilere dayanmalı, geçerli adli teknik ve prosedürler çerçevesinde olmalıdır.

2.8. CSI Etkisi

Günümüzün en önemli hikaye anlatıcısı olan televizyon, sunduğu içeriklerle izleyicilerin, okurların, dinleyicilerin bilinçlerini biçimlendirmektedir (İlhan ve ark; 2013). Yaşama dair bilgimizin büyük bir çoğunluğu kişisel tecrübelerimiz yolu ile öğrenilmektedir. Bildiklerimizin çoğunu başkalarının anlattığı hikayelerden öğrenmemiz, hikaye anlatmanın en temel insan ihtiyacı ve etkinliği olduğuna işaret etmektedir. 21. yüzyılın en önemli hikaye anlatıcısı televizyondur. (Gerbner, 2013). Televizyon bir hikaye anlatıcısı olarak sembolik dünyamıza hakimdir ve kafamızın içindeki imajları belirlemektedir (Aydın, 2007). Postman (2014) hikaye anlatıcısı olarak televizyonun toplum üzerindeki etkisini şöyle belirtmiştir: “Televizyon, sembolik ortamımızın niteliğini keskinleştirir ve geri dönüşümü olmayan biçimde değiştirdiğine göre eminim biz de kritik bir büyüklüğe ulaşmış durumdayız. Şu anda enformasyonları, fikirleri ve epistemolojisi basılı sözlerle değil, televizyonla şekillenen bir kültürüz.”

Suçların aydınlatılmasına ve adalet süreçlerine yönelik toplumların bilgi ve inanç kalıpları, televizyon başta olmak üzere diğer farklı medya organlarında anlatılanlar ve gösterilenler tarafından belirlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde suç haberleri hakkında Doffman tarafından (2001) yapılan araştırmada, katılımcıların %76’sı suç konusundaki fikirlerini televizyondan edindiklerini ifade etmiştir. Bu oran, suça dair bilgilerini ilk elden edindiklerini belirtenlerin (%22) üç katından daha fazladır. CSI ve benzeri dizilerin izlenme oranları göz önünde bulundurulduğunda, izleyici kitlenin adli bilimlere ve

adalet sisteminin işleyişine dair sahip oldukları bilginin bu tür televizyon programlarında sunulanlardan kaynakladığı söylenmektedir. Yargılamada jüri sisteminin olduğu ülkeler göz önünde bulundurulduğunda jüri üyelerinin toplumun küçük bir kesiti olduğu düşünülebilir. Orijinal olarak “CSI Etkisi” jüri üyelerinin CSI dizisini izlemelerinin yarattığı etkiyi anlatmak için kullanılmıştır (Cole ve Diosa-Villa, 2007). Bu teoriye göre, jüri üyeleri mahkemede kendilerini sanığın suçlu olduğuna ikna edecek yeterli adli tıp delili görmediğinde, gittikçe daha fazla sanığın beraatine karar vermektedir (Colley, 2007). Zaman içinde jüri üyeleriyle sınırlı olmadığı anlaşılan bu etki, “adli bilimlerin televizyondaki karşılığının toplumda oluşturduğu yanılmazlık algısı” olarak tanımlanmıştır (Heinrick, 2006).

“CSI Etkisi”terimi ilk kez 2002’de CBS Early Show ve Time Magazine’de bir makalede yer almıştır (Cole and Diosavilla 2007). 2003 yılında Amerikan hukuk sözlüklerine dahil olmuştur (Heinrick, 2006), 2003 ve 2004 ‘de akademik ve kamusal alanda kullanımı artarken 2005 yılı itibariyle benzer hikayelerde büyük bir artış gözlemlenmiştir. “CSI Etkisi”nin ilk telaffuzundan itibaren “CSI Etkisi” başlığı taşıyan haber ajansı kaynaklı 416 farklı habere rastlanmıştır. Terim zamanla CNN, National Geographic, USA Today, CBS News ve World Report gibi ana akım medyada da basmakalıp bir hale gelmiş (Cole and Diosavilla 2007) ve CSI etkisi medya tarafından tekrarlarana tekrarlarana, kabul edilmiş bir gerçeklik halini almıştır (Tyler, 2006).

Diğer bir tanım, hukuk uzmanlarının jüri üyelerinin beklentileriyle baş etmek için kendi tutumlarını değiştirmek zorunda kalmasıdır (Stinson, Patry, Smith, 2007). Hukuk uzmanlarının görüşleri, davalarla ilgili olarak CSI ve benzeri dizilerin savcılık ve savunma makamının yükünü arttırdığı yönündedir. . CSI ve benzeri dizilerden dolayı pek çok savcı, her olay yeri incelemesinin suç ile ilgili ikna edici adli delilleri ortaya çıkaracağı fikriyle mücadele ettiklerini belirtmiştir. Savcılar, yalnızca mevcut delilleri açıklama ve sunma dışında aynı zamanda neden kesin delillerin olmadığı veya davada bulunmadığını da

açıklamak zorunda kalmaktadır (Durnal, 2010). Heinrick 'e (2006) göre CSI dizileriyle eğitilen jüri üyeleri adli bilim yöntem ve tekniklerin ne olduğunu bilmekte ancak nerede, nasıl ve ne zaman kullanacağını bilmemektedir. Savunma avukatları CSI Etkisi'nin "adli bilimlerin güvenilirliği ve yapabilecekleri konusunda yarattığı aşırı güvenin" bir sonucu olarak sorumluluk altındadır. Jüri üyelerini adli bilimler konusunda eğitmek ya da kullanılan pek çok adli bilim tekniği konusunda jüri üyelerini bilgilendirmek ve bunların %100 kesin olmayacağını anlatmak gibi bir görevle karşı karşıya gelmektedirler. Sonuç olarak, davaların ortalama uzunluğu ve beraat kararları giderek artmaya başlamıştır (Durnal, 2010).

Adli bilimler eğitimi CSI etkisinin görüldüğü söylenen başka bir alandır. Adli bilimler çok daha fazla dikkat çeken bir alan haline gelirken programlara olan başvuru sayısı da artmıştır. Örneğin, West Virginia Üniversitesi Forensic Investigate Science bölümü 2000'li yıllara kadar her yıl dört, beş mezun verirken 2004 yılına gelindiğinde başvuru sayısının 400'ü bulunduğunu belirtmiştir. Adli bilimler programına olan bu ilginin sebebinin CSI dizilerinden kaynaklandığını öne sürmüşlerdir (Heinrick, 2006). Diğer bir taraftan da araştırmacılar bu tür dizilerin etkisinde adli bilimler bölümüne başvuranların gerçek olmayan kariyer beklentileri ve iş tanımları nedeniyle hayal kırıklığına uğradıklarını belirtmişlerdir (McManus, 2008).

Cole ve Diosovilla (2007) ya göre CSI Etkisi hem jüri üyelerinin adli delil karşısındaki düşüncelerinde hem de adalet profesyonellerinin algısında değişikliğe neden olmuştur.

Cole ve Diosovilla (2007) CSI Etkisi'ni sekiz farklı başlık içinde incelemiştir.

2.8.1. Güçlü Davacının Etkisi

CSI ve benzeri diziler, haksız beraate yol açmaktadır. Örnek olarak, Kansas City'de görülen bir davada jüri üyeleri haneye tecavüzdü suçlanan bir kişiyi yağmurda bırakılmış cüzdanda parmak izi bulunamadığı için beraat ettirmiştir. İkinci örnekte Prince George,

County Maryland’da görülen bir davada, kız arkadaşını öldürmekle suçlanan şüpheli olay yerinde bırakılmış hamburgerde adli bilimsel testler yapılmadığı için jüri üyeleri tarafından beraat ettirilmiştir. Üçüncü örnek ise karısını öldürmekle suçlanan Robert Blake davasıdır. Bu davadaki savcılık makamı, jüri üyelerinin Blake’i CSI etkisiyle Blake’in üzerinde ateşli silah atığı bulunmadığı için beraat ettirdiğine inanmaktadır. Dördüncü örnekte ise Richard Scrushy’nin güvenlik dolandırıcılığı suçları karşısında beraat etmesinin nedenini oluşturan parmak izi delili eksikliğidir.

2.8.2. Zayıf Davacının Etkisi

Zayıf davacının etkisi, jüri üyelerine adli kanıt yokluğunu açıklamak ve bir uzman çağırılarak, uzmana neden kanıt bulunamadığını veya sonuçların neden yetersiz olduğunu açıklamaktır.

2.8.3. Savunma Avukatları Üzerindeki Etkisi

Birinci etkiye paralel olarak, adli bilim uzmanlarına ve adli kanıtlara olan güvenin mahkum etme etkisidir. Bu etkiye göre savunma avukatları daha fazla delil talep etmektedir.

2.8.4. Toplumsal Farkındalık Etkisi

CSI ve benzeri dizilerden dolayı adli bilimlerle ilgili oluşan toplumsal farkındalıktır. Bu etki yararlı olarak yorumlanmaktadır.

2.8.5. Eğitim Üzerindeki Etkisi

Olumlu ya da olumsuz iki yönde de değerlendirilebilecek bu etki, üniversitelerde adli bilim programlarına yönelik ilginin artmasını ifade etmektedir.

2.8.6. Failler ve Olay Yeri İnceleme Uzmanları Üzerindeki Etkisi

Olay yeri inceleme uzmanlarına göre CSI ve benzeri diziler suçun faillerine delilleri nasıl karartabileceklerine dair yol göstermektedir. Uzmanlar faillerin profesyonelleştiğini

düşünmektedir. Olay yerlerinde kanın temizlenmesi için çamaşır suyu kullanımı, plastik eldiven, zarfları yalamamak, sigara filtrelerinin imha edilmesi gibi suçun tespitini zorlaştıran davranışlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

2.8.7. Teknolojik Beklenti Etkisi

Jüri üyelerinin CSI ve benzeri dizilerde portre edilen birçok adli tekniğin ve adli kanıtın davada sunulması için yüksek beklenti içerisine girmesidir.

2.8.8. Mağdura Yönelik Etkisi

Bu etki, mağdurların ve ailelerinin CSI ve benzeri dizilerde yapılan testler gibi birçok adli test ve delil talep etmesidir. (Cole and Diosavilla 2007) Bu etki de olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilebilir. Mağdurda oluşan yüksek veya yanlış bir beklentiye sebep olması dolayısıyla olumsuz bir etki olarak değerlendirilirken olayın aydınlatılmasına yönelik daha fazla soru ve araştırma eğilimi geliştirdiği için olumlu görülebilmektedir.

Tüm bunlara karşılık olarak eski bir olay yeri inceleme uzmanı olan aynı zamanda CSI dizisinin yaratıcısı Catalani (2006) ise CSI etkisiyle ilgili şunları söylemektedir: “Eğlendirici olmasının yanı sıra bu programlar izleyicileri bilimin hukuka uygulanması olarak tanımlanabilecek adli bilimlerde eğitir. (...) Biz, parmak izi, DNA analizi gibi temel adli tıp tekniklerini kullanırız. Bu teknikler, suçu çözmeye yardımcı olacak hemen hemen kesin sonuçlar üretmektedir. Bu teknikleri programda kullanmadan önce adli tıp uzmanlarınca kabul edilebilir olduğundan emin olmak isteriz. Savcılar, CSI dizilerini gerçek dışı beklentiler yaratmaktan dolayı suçlu bulmuştur ve üstelik suçsuz bulunan kararlar için de CSI dizilerini suçlu görmeye başlamışlardır. Ancak bahsedilen etkiden elde edilecek faydalar da vardır. Artık jüri üyelerinin daha iyi bir adli bilim anlayışı var ve bilgilendirilmiş bir jüri kötü bir şey değildir. Belirli testlerin neden yerine getirilmediği veya sonuçların neden yetersiz olduğu konusunda yük artık savcıların üzerindedir. (...) Eğer jüri üyeleri CSI dizilerinden dolayı delil

talep ediyorsa savcılar bu konuda olumsuz olmamalıdır. Sonuçta böyle bir etki varsa savcılar için yararları, zararlarından daha ağır basmaktadır. Daha önceki tüm polisiye yapımlar gibi CSI dizileri de toplumu eğitmiştir. ”

Araştırmalara göre CSI ve benzeri dizilerin adalet sisteminin tüm kollarında etkisi vardır. Hem savunma hem iddia makamı önceye göre çok daha fazla kusursuz olma ihtiyacı hissetmektedir. Moleküler biyoloji, mahkemelerin dinamiğini değiştirmiştir ve bugün tartışılmakta olan 232 yıldır varlığını sürdüren Amerikan Ceza Adalet Sisteminin bilim ve teknolojinin değişen yüzüyle imtihanıdır (Heinrick, 2006).

2.9. Ceza Adaleti Sistemi ve CSI Etkisi

Phoenix kentini kapsayan Maricopa Vilayeti Başsavcısı Thomas (2005) tarafından duruşma deneyimi olan 102 savcuyu kapsayan, CSI etkisiyle ilgili bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Savcılar araştırma sonucunda CSI etkisinin efsaneden ibaret olmadığını bildirmişlerdir. Savcıların %45’ine göre “jüri üyeleri, sunulan bilimsel delillere o kadar çok odaklanmaktadır ki (tanıklar ve polis ifadesi gibi) bilimsel olmayan delillere çok az dikkat etmektedir”. Bir uyuşturucu davasında, polis memuru sanığın bir torba uyuşturucuyu yere attığını görmüştür. Duruşma zamanı geldiğinde torbada parmak izi yoktur, çünkü laboratuvar testi için altı ayı bulan bir bekleme süresi geçmiştir. Bölge Başsavcısı Kristen Knudsen’in açıklamasına göre: “Duruşmadan sonra jüri üyeleri, parmak izi delilinin yokluğunun torbanın en başından beri orada duruyor olabileceğini gösterdiği yönünde şikâyette bulunmuştur. ” Sanıkların kendi ifadeleri bile bazı jüri üyelerini ikna etmeye yetmemiştir. On savcıdan sekizi jüri üyelerinin adli tıbbi delil eksikliğinden dolayı hayal kırıklığına uğradığı kanısındadır. En büyük kaygıyı oluşturan konu, argümanlar öne sürüldükten sonra jüri odasında nelerin olup bittiği ile ilgilidir. Davaların %72’sinde, savcılar, CSI gibi dizileri izleyen jüri üyelerinin bu

dizileri izlemeyen üyeleri, jüri müzakereleri sırasında yönlendiren bir uzmanlık seviyesine sahip olma iddiasında olduklarından kuşkulananmaktadır. Everett Black'e açılan kamu davasında sanık, bir sigara paketinin içinde bulunan uyuşturucuyla yakalanmıştır. Black, paketin kendisinin olduğunu kabul etmiş fakat uyuşturucunun kendisine ait olduğunu veya orada olduğunu bildiğini inkâr etmiştir. Jüri başkanı daha sonra kendisinin CSI izlediğini, soruşturmacıların kapsamlı bir parmak izi alma, DNA testi ve diğer adli tıp işlemleri yapmış olmaları gerektiğini ve savcıların gereken her şeyi yaptıklarını düşünmediğini belirtmiş ve bütün paneli televizyonda daha çok şeyin yapıldığına ve polis memurlarının iyi bir iş çıkarmadığına ikna etmiştir. .

Stinson, Patry, Smith & White (2006), savunma avukatlarıyla yaptıkları araştırmaya göre avukatların büyük bölümü bu programların jüri üyelerinin düşüncelerini ve adalet sistemine dönük beklentilerini etkilediğini ifade etmiştir. Yine avukatların büyük bölümü, müvekkillerinin adalet sistemine dönük giderek daha çarpık beklentilere sahip olduğunu belirtmiştir. Bir avukat müvekkilerin sıklıkla savunma avukatlarının CSI ve benzeri dizilerde gösterildiği üzere davranmasını beklediğini ifade etmiştir: “Şapkadan tavşan çıkar ve bir teknikle onu yok et”. Bir başka avukat ise müvekkillerinin televizyondaki avukatların davranışlarını baz alarak kendi yeterliliğini sorguladığına dikkat çekmiştir. Sanıklardan birisi avukatı televizyon programlarındakine benzer dramatik soytarılıklar yapmayı reddettiğinde onu azlederek mahkemede kendi kendini savunmakta ısrar etmiştir.

Shelton (2006), adli bilim televizyon programlarının jüri üyeleri üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Ann Arbor Michigan etrafında jüri görevine çağırılmış kişilere CSI ve benzeri dizileri izleyip izlemedikleri, belirli bir tür kanıt varlığında savunmayı suçlu bulup bulmayacakları ve suç dosyalarında ne tür deliller gösterilmesini bekledikleri sorulmuştur. Araştırma sonucunda, adli bilim programları izleyen bireylerin izlemeyen bireylere göre daha çok adli delil beklentisi içinde olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte CSI izleyicileri farklı

türdeki dosyalarda hangi tür delillerin en önemli olduğunu anladıkları görülmüştür. Bu da gösteriyor ki; CSI izleyicileri haneye tecavüz dosyalarında parmak izi kanıtı, silah içeren suçlarda balistik inceleme görmek için beklenti içine girmektedir.

Bu tez çalışmasında ölçüm aracı olarak kullanılan, Stinson ve Smith (2007) tarafından hazırlanan CSI Etkisi araştırmasında, 127 adli tıp uzmanı ve 36 polis memurunu kapsayan örneklem grubu oluşturulmuştur. Adli tıp uzmanlarının %80'i, CSI ve benzeri dizilerin toplumun adalet süreçlerine ilişkin genel beklentisini artırdığını, %35'ten fazlası ise olay yeri sürecine ilişkin beklentilerin arttığını belirtmiştir. Katılımcıların %40'tan fazlası, CSI etkisini, toplumun adli tıp soruşturmalarına ilişkin artan bilgisine bağlamıştır. Önemli miktarda katılımcı ise bilimsel bilgiye olan inançta (%33) ve kovuşturmaya olan ilgide (%24) yaşanan artışa ilişkin ifadeler vermiştir. Polis memurlarının %69'u CSI ve benzeri dizilerin, uzmanlıklarına yönelik davranışlarını değiştirme biçimleri konusunda, bu programların kendi uygulama ve soruşturma biçimlerini değiştirmedeğini bildirmiştir. Bahsedilen en yaygın iki ortak değişiklik toplumun algısı ve beklentileri (%11) ve soruşturma sürecini açıklama veya gizemleri ortadan kaldırma (%6) ile ilgilidir. Katılımcıların yarısı CSI Etkisi nedeniyle toplumla etkileşimlerinin değiştiğini belirtmiştir.

N. J. Schweitzer Michael J. Saks (2007) tarafından yapılan araştırmada örnek bir dava dosyası hazırlanmıştır ve tek suçlayıcı delil fail tarafından bırakılan bir kar maskesinden saç telidir. Mahkeme esnasında bir adli tıp uzmanı olay yerinde bulunan saç teli ile sanıktan alınan saç örneğini mikroskobik analiz yoluyla test etmiştir ve olay yerinde bulunan saç teli sanığa aittir. Bu mikroskobik saç analizi sunulan tek adli tıp delilidir ve adli tıp uzmanının araştırılan saçın şüpheliye ait olduğu yönünde mahkemede verdiği ifade kanıt hükmündedir. Bu dava özeti, jüri olma özelliklerine sahip (18 yaşının üstünde olmak ve Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmak) 48 üniversite öğrencisine sunulmuştur. Katılımcılara dava dosyasını okuduktan sonra bir bütün olarak davayı, özel olarak ise adli tıp delillerini nasıl

algıladıklarını değerlendiren sorular ve katılımcılar adli bilim temalı (örneğin *CSI*, *CSI Miami* ve *CSI New York*) ve genel suç temalı programları (örneğin *Law and Order*, *Cold Case* ve *Without Trace*) izleme sıklıkları sorulmuştur. Adli tıp delili içeren bir suç davasının metnini okuduktan sonra, adli bilim dizileri izleyen katılımcılar, adli bilimsel faaliyetleri çok daha iyi anladıklarını, hüküm vermede çok daha rahat davrandıklarını ve saç analizinin sonuçlarıyla ilgili olarak daha büyük bir şüpheciliğe sahip olduklarını göstermişlerdir. Bu bulgular, varsayımsal “CSI Etkisi”nin önemli bir bileşeni için bir destek sağlamaktadır. Bu bileşen şudur: Bu tür televizyon programlarını izleyenler mahkemelerde sunulan bilimsel delillerden sürekli daha fazlasını beklemektedir. Diğer bir deyişle CSI dizileri, izleyicileri ileri teknoloji beklentisine sokmaktadır ve dolayısıyla CSI izleyicileri, mahkemelerde düşük teknolojik bilimlerle ve görgü tanıklarının öznel yargılarıyla karşılaştıklarında bu delilleri CSI izlemeyenlere göre çok daha az ikna edici bulmaktadırlar. Bu bağlamda, veriler “CSI Etkisi”nin savcılık makamının yükünü artırdığı iddialarını desteklemektedir. Adli tıp programlarını ve diğer suç dizilerini düzenli olarak izleyenler ayrı ayrı analiz edildiğinde “CSI Etkisi”nin yalnızca ilk grup için var olduğu ve etkinin adli bilim dizilerini izleyenler için spesifik olduğu sonucu çıkmaktadır. Ayda en az bir defa CSI izleyenler olarak sınıflandırılan katılımcılar, CSI etkisinin gerçek dünyadaki görünümünün sadece adli bilim dizileri izleyenlerle sınırlı olmadığını ifade etmektedirler. Öte yandan suçlu bulma veya beraatna karar verme konusunda CSI etkisiyle ilgili herhangi bir sonuç bulunamamıştır.

Robbers (2008) tarafından yapılan, 97 savunma avukatı ve 89 hakimi içeren araştırmaya göre, savunma avukatlarının %47’si jüri üyelerinin seçimi sırasında, eleme sürecinde daha fazla zaman harcama zorunluluğu hissettiklerini belirtmişlerdir. Bir savunma avukatı şöyle yazmıştır: “Jüri üyeleri seçimlerinde daha fazla zaman harcanıyor ve bu, hem savcılığı hem de savunmayı etkiliyor. Ben tv programlarından fazlaca etkilenmiş olanları ayıklamaya çalışıyorum. Bir savunma avukatı için, adli tıp programlarına duyarlı bir jüri üyesi

adli tıp delillerinin yetersizliğinden dolayı bir davayı düşürebilir ya da davayla ilgisiz olsa da bir adli tıp delilinin hatalı olduğunu düşünerek “suçlu” hükmü verebilir.” Avukatların %66’sı adli tıbbi delilleri tartışma konusunda fazladan zaman harcadıklarını belirtmişlerdir. Bir başka savunma avukatı şöyle bir yorumda bulunmaktadır: “Mahkemede, CSI dizilerindeki delil tiplerinin pek çok davada gerçekçi olmadığını anlatmak için çok fazla zaman harcıyorum. Ne söylediğimden bağımsız olarak, jüri üyeleri yine de daha fazla adli tıbbi delilin olması gerektiğini düşünüyor ve bazı deliller olduğunda ise bunların şaşmaz olduğunu sanıyorlar.” Savunma avukatlarının %62’si jüri üyelerinin adli tıbbi deliller konusunda makul olmayan beklentilere sahip olduğunu düşünmektedir ve %40’ı ise dahil oldukları davalarda sunulan adli tıbbi delillerin süreçle tamamıyla alakasız olduğu görüşündedir. Hakimlerin ise %46’sı davayla ilişkili olmayan delillerin sunulduğunu düşünmektedir ve %58’i jüri seçiminde daha fazla zaman harcadığını söylemektedir. Bir hakim konuyla ilgili görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Artık her suç dosyası için jüri üyelerinin televizyon programlarında gördüğüne benzer adli tıp delilleri beklememesi gerektiğine dair net talimatlar veriyorum ve mahkemedeki kanıtları televizyon programı standartlarında ele almamalarını sağlamak için jüri üyeleriyle birlikte delilleri inceliyorum.” Hakimlerin %69’u jüri üyelerinin adli tıp delillerinin sunulması konusunda makul olmayan bir beklentileri olduğunu düşünmektedir.

2.10. Suçlular Üzerinde CSI Etkisi

CSI ve benzeri dizilerin herkes tarafından izlendiği bir sır değildir ve “herkes” kavramının içine ciddi suçlar işleyen ve işleyecek olan kimseler de girmektedir. Pek çok insan, CSI Etkisinin en ciddi yanının, suç işleme potansiyeli taşıyanların bu programları izleyerek bilgilenmesi olduğunu iddia etmektedir (Durnal, 2010). Şu ana kadar suçlular üzerinde CSI Etkisini ölçen bir araştırma yapılmamış olsa bile adalet sisteminde çalışan uzmanların konuyla ilgili görüşleri çeşitli araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır.

Bir çok polis memuru, CSI ve benzeri dizilerin “potansiyel katilleri daha eğitimli hale getirdiğine“ inandığını açık bir biçimde dile getirmektedir (Stevens, 2008). Emekli Hırsızlık Masası Şefi Halis Yücel’e göre; “bu diziler, suçluları mutlaka yönlendirmekte ve özellikle hırsızlar dizilerden kendilerine ders çıkarmaktadır.” Ceza Hukukçusu Avukat Mehmet Eke’ye göre ise “Suçlu arkasında muhakkak kanıt bırakmaktadır. Polis kullandığı teknolojiyi ve yöntemi deşifre etmemelidir ve önlemine almalıdır. Bu diziler suçun işlenmesini kolaylaştırma suçunu işlemektedir”. Adli Bilim Uzmanı Prof. Dr. Sevil Atasoy’a göre ise “ İyi çalışan bir sistem mevcutsa suçlu istediği kadar delil bırakmamaya çalışsın, farkında olmadan delil bırakacaktır. Dünyanın her yerinde bu diziler izlenmekte, faili meçhuller artmamakta aksine azalmaktadır. (Habertürk, 2011)

Olay yeri inceleme uzmanı Tommy Klein sekiz yıl önce suç mahallerini incelemeye başladığında, bir katilin kan lekelerini temizlemek için beyazlatıcı kullanmasının, neredeyse hiç duyulmamış bir şey olduğunu belirtmektedir (LexisNexis News2006). Los Angeles Eyaleti Şerif Departmanı’nın üst düzey kriminologu, “Günümüzde, DNA’yı ortadan kaldıran beyazlatıcı kullanımı, tasarlanmış cinayetlerde yaygın olarak görülmektedir” demiştir. Klein ve diğer uzmanlar böylesine bir bilgililiği, (faile delille nasıl oynanacağına veya onun nasıl yok edileceğine dair yardımcı ipuçlarını sağlayan) bu çok izlenen dizilere bağlamaktadır. Yine Los Angeles Eyaleti Şerif Departmanı’ndan olan cinayet büro amiri Yüzbaşı Ray Peavy, “Aslında bu potansiyel katilleri daha da eğitiyor ve suçtan cezasız kurtulmanın ne kadar kolay olduğunu televizyonda görmenin onlara cesaret bile verebileceğine inanıyorum bazen” şeklinde eklemektedir (Stevens, 2008).

Suçlular artık parmak izi bırakmaktan kaçınmak için eldiven, DNA bırakmaktan kaçınmak içinse tenlerini örten bantlar kullanmaktadır. Yangının her şeyi yok etmediğini fark etmiş durumdalar ve bilindik adli bilim uygulamalarını boşa çıkarmak için başka teknikler kullanmaktadırlar. Suçlular giderek daha bilgili hale geldikçe, polis ve avukatlar en küçük bir

delil parçasını bile davanın lehinde veya aleyhinde kullanmak üzere daha çok irdelemek durumunda kalmaktadır. CSI Etkisinin bir sonucu olarak suçlular araştırma süreçleri ve bilimsel tekniklere ilişkin giderek artan biçimde bilgilendiklerinden daha az delil bırakmaktadırlar. Elbette DNA yerine parmak izi veya parmak izi yerine bir saç teli bırakabilirler, ama suçluların arkalarını daha fazla temizledikleri ve olay yeri inceleme uzmanlarının bir saç teli bile bulmalarını zorlaştırdıkları gerçeği ortada durmaktadır (Durnal, 2010).

Son aylarda Türkiye’de işlenen bir cinayet suçu da CSI etkisini çağrıştırır niteliktedir. Eylül 2013 tarihinde Zonguldak’ın Ereğli ilçesinde yaşanan cinayette fail öldürdüğü Gizem Tunç’un ellerini bilek bölümünden kesmiş, kesilen ellerle birlikte elbiselerinin de kayıp olduğu ortaya çıkmıştır. Polis, katilin delil bırakmamak için genç kızın kestiği ellerini ve elbiselerini alıp götürdüğü ihtimali üzerinde durmaktadır. (Haberler, 2011) Söz konusu suç failinin niyeti delilleri yok etmek olmasa bile bu cinayete ilgili verilen neredeyse tüm haberlerde, haber başlığı olarak failin delilleri yok etmeye çalışması üzerinde durulmuştur.

3. Gereç ve Yöntem

Bu çalışma 2011-2012 yıllarında İstanbul'da, adli mekanizmanın çeşitli alanlarında görev yapan beş farklı meslek grubuna mensup toplam 266 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 128'i İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü kapsamında görev yapan polis, 52'si adli bilim/tıp uzmanı, 35'i serbest avukat, 30'u ceza mahkemelerinde görevli hakim, 21'i cumhuriyet savcısıdır. Söz konusu kişilere CSI dizilerinin toplum üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla Kanada Saint Mary Üniversitesi'nden Stinson, Patry ve Smith tarafından geliştirilen "CSI Etkisi" anketi uygulanmıştır. Anket ilk olarak iki bağımsız uzman tarafından Türkçe'ye çevirilmiştir. Bu işlemin ardından anketin anlaşılabilirliğini test edebilmek için 20 kişilik pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan analizler sonucu bu anketin Türkçe olarak anlaşıldığı ve "CSI Etkisi"ni gözlemleyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Veri toplama yöntemi olarak anket yönteminin uygulanmasına karar verilmiştir ve kişisel görüşme yöntemi uygulanmıştır. Kullanılan anket, toplam 17 sorudan oluşmaktadır. Anket katılımcılarına yöneltilen sorularla "CSI Etkisi" nin adalet mekanizmasının farklı meslek dalları ve toplum üzerinde ne şekilde tezahür ettiğini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bununla birlikte orijinale sadık kalınarak tercüme ettiğimiz ankete fazladan bir soru daha eklenmiştir (Madde 16: Görevimi yaparken ya da mesleğimin ne olduğu öğrenildiğinde CSI izleyicisi sade vatandaşlar sıklıkla akıl öğretmeye kalkışıyor). Söz konusu anket, katılımcıların kişisel görüş ve tutumlarının öğrenilmesi amaçladığı için beşli Likert tipi derecelendirilmiş ankettir.

Anketle elde edilen veriler SPSS 20. 0 ile analiz edilmiştir. Hipotezlerin test edilmesinde, data yapısının müsaitliği doğrultusunda parametrik testler kullanılmış; grupların karşılaştırılması noktasında t-testi ve ANOVA (Varyans Analizi) analiz yöntemlerinden

faýdalanılmıştır. Aýrýca, ölçeğin güvenirliđi için Cronbach's Alpha deđeri analiz edilmiş ve $\alpha=,657$ olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo II).

Tablo II. Geçerlilik ve Güvenirlik İstatistiği

Güvenirlik İstatistiği

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,648	,657	17

4. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amaçları kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel çözümlmelerine ilişkin bilgiler ve bu istatistiksel çözümlmeler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulguların sunumunda öncelikle örneklem grubunun genel yapısını ve özelliklerini tanımak amacıyla frekans ve yüzde değerlerinin dağılımına yer verilmiştir. İstatistiksel çözümlmeler sonucunda elde edilen bulgularda araştırmanın amaçlarının sunulduğu sırası dikkate alınarak verilmiştir.

Araştırmada elde edilen anket verileri SPSS 20.0 programı ile test edilmiş ve söz konusu bulgulara ilişkin dağılım, oran ve istatistiksel ilişkiler bu bölümde ele alınmıştır.

Bu bölümde araştırmaya katılan bireyleri tanımak amacıyla katılımcıların “cinsiyet, yaş, meslek ve meslekte geçirilen yıl” değişkenlerine ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmiştir.

Tablo III. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Değişkenler: Cinsiyet	F	%
Kadın	64	24,1
Erkek	202	75,9
Toplam	266	100

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımına bakıldığında katılımcıların % 24,1'i kadın, % 75,9'u erkek olduğu görülmüştür.

Tablo IV. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler: yaş	F	%
20-25 arası	37	13,9
26-30 arası	99	37,2
31-35 arası	47	17,7
36-40 arası	23	8,6
41-45 arası	24	9,0
46 ve üzeri	36	13,5
Toplam	266	100

Araştırmaya katılanların yaş dağılımına bakıldığında katılımcıların % 13,9'u 20-25 yaş grubunda, % 37,2'si 26-30 yaş grubunda, % 17,7'si 31-35 yaş grubunda, % 8,6'sı 36-40 yaş grubunda, % 9,0'u 41-45 yaş grubunda, % 13,5'i ise 46 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Tablo V. Katılımcıların Meslek Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler: Meslek	F	%
Hakim	30	11,3
Savcı	21	7,9
Avukat	35	13,2
Polis memuru	128	48,1
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	52	19,5
Toplam	266	100

Araştırmaya katılan kişilerin mesleklerine göre dağılımları Tablo V incelendiğinde araştırmaya dahil olan katılımcılardan 30'unun (%11, 3) hakim, 21'inin (%7, 9)savcı, 35'nin (%13, 2) avukat, 128'inin (%48, 1) polis, 52'sinin (%19, 5) ise adli bilim uzmanı olduğu görülmektedir.

Tablo VI. Katılımcıların Meslekte Çalışma Yılı Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler: Meslekte Çalışma yılı	F	%
1-5 yıl arası	131	49,2
6-10 yıl arası	60	22,6
11-15 yıl arası	30	11,3
16-20 yıl arası	30	11,3
21 ve üstü	15	5,7
Toplam	266	100

Araştırmaya katılanların meslekte çalıştıkları yıl dağılımlarına bakıldığında katılımcıların % 49,2'si 1-5 yıl arasında, % 22,6'sı 6-10 yıl arasında, % 11,3'ü 11-15 yıl arasında, % 11,32ü 16-20 yıl arasında, % 5,7'si ise 21 ve üstü yıldır çalıştıkları görülmüştür.

Tablo VII. Katılımcıların CSI İzleme Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler: CSI İzleme Durumu	F	%
Evet	136	51,1
Hayır	23	8,7
Bazen	107	40,2
Toplam	266	100

Araştırmaya katılanların CSI izleme durumları dağılımlarına bakıldığında katılımcıların % 49,2'si izlerken, % 10,5'i hiç izlemediklerini belirtmişlerdir. % 40,3'ü ise bazen CSI dizilerini izlediklerini belirtmişlerdir.

Tablo VIII. Katılımcıların CSI İzleme Sıklığı Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler: CSI İzleme Sıklığı	f	%
Haftada 1-2 kez	76	31,3
Haftada 2-3 kez	48	19,8
Haftada 3-4 kez	18	7,4
Haftada 4 ve daha fazla	21	8,6
Ayda bir kez	80	32,9
Toplam	243	100

Araştırmaya katılanların CSI izleme sıklıklarının dağılımlarına bakıldığında katılımcıların % 31,3'ü haftada 1-2 kez izlerken, % 19,8'i haftada 2-3 kez izlemekte, % 7,4'ü haftada 3-4 kez izlemekte, % 8,6'sı ise haftada 4 veya daha fazla izlemektedir. % 32,9'u ise CSI dizilerini sadece ayda bir kez izlemektedir.

Tablo IX. Mesleklere Göre CSI İzlenen Yer Durumu Dağılımı

CSI Dizilerinin İzlenen Yerleri	Meslekler									
	Hakim		Savcı		Avukat		Polis		Adli Bilim/Tıp Uzmanı	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Televizyondan	18	11,7	12	13,6	21	13,6	74	48,1	29	18,8
İnternet Ortamından	3	5,9	3	5,9	8	15,7	27	52,9	10	19,6
Hem tv hem internet	1	2,9	1	2,9	4	11,8	19	55,9	9	26,5
İzlemiyorum	0	,00	0	,00	0	,00	3	75,0	1	25,0

“CSI dizilerini nereden izliyorsunuz ?” sorusuna toplam katılımcıların %27,6'sı televizyon yanıtı verirken % 71,6'sı da internetten cevabını vermiştir. Her iki medyadan da takip eden katılımcı oranı %0,8'dir. Katılımcılardan 23 kişi bu soruya yanıt vermemiştir. %71,6'lık oran dikkate alındığında bu izleyicilerin CSI izlemek konusunda çaba sarf ettikleri gözlemlenmektedir. CSI dizilerinin nereden izlendiği meslek grupları bazında ele alındığında anlamlı bir istatistiksel sonuç bulunmamıştır.

Tablo X. Katılımcıların İzlediği Dizi Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler: Dizi Adı	İzleme Durumu	f	%
Dexter	Evet	82	33,7
	Hayır	161	66,3
Kanıt	Evet	116	47,7
	Hayır	127	52,3
Cold Case	Evet	20	8,2
	Hayır	223	91,8
CSI Las Vegas	Evet	27	11,1
	Hayır	216	88,9
Prime Suspect	Evet	5	2,1
	Hayır	238	97,9
Sherlock	Evet	34	14,0
	Hayır	209	86,0
Bones	Evet	12	4,9
	Hayır	231	95,1
Mentalist	Evet	22	9,1
	Hayır	221	90,9
CSI Miami	Evet	42	17,3
	Hayır	201	82,7
Body of Proof	Evet	12	4,9
	Hayır	231	95,1
Without a Trace	Evet	13	5,3
	Hayır	230	94,7
Closer	Evet	22	9,1
	Hayır	221	90,9
Arka Sokaklar	Evet	115	47,3
	Hayır	128	52,7
Behzat Ç.	Evet	133	54,7
	Hayır	110	45,3
CSI NY	Evet	45	18,5
	Hayır	198	81,5
Criminal Mind	Evet	51	21,0
	Hayır	192	79,0
Diğer	Evet	27	11,1
	Hayır	216	88,9

Tablo X'da görüldüğü gibi en çok seyredilen CSI dizleri sırası ile; % 54,7 ile Behzat Ç., %47,7' ile Kanıt, % 47,3'ile Arka sokaklar, % 33,7'ile de Dexter gelmektedir.

Tablo XI. Mesleğe Göre Dizi ve Dizi İzleme Durumu Dağılımı

Dizileri İzleme Durumu		Meslekler									
		Hakim		Savcı		Avukat		Polis		Adli Bilim/Tıp Uzmanı	
		f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Dexter	Evet	9	11,0	6	7,3	11	13,4	31	37,8	25	30,5
	Hayır	13	8,1	10	6,2	22	13,7	92	57,1	24	14,9
Kanit	Evet	6	5,2	9	7,8	19	16,4	60	51,7	22	19,0
	Hayır	16	12,6	7	5,5	14	11,0	63	49,6	27	21,3
Cold Case	Evet	3	15,0	1	5,0	7	35,0	00	0,0	9	45,0
	Hayır	19	8,5	15	6,7	26	11,7	123	55,2	40	17,9
CSI Las Vegas	Evet	1	3,7	1	3,7	4	14,8	11	40,7	10	37,0
	Hayır	21	9,7	15	6,9	29	13,4	112	51,9	39	18,1
Prime Suspect	Evet	1	20,0	00	,00	2	40,0	1	20,0	1	20,0
	Hayır	21	8,8	16	6,7	31	13,0	122	51,3	48	20,2
Sherlock	Evet	1	2,9	1	2,9	10	29,4	12	35,3	10	29,4
	Hayır	21	10,0	15	7,2	23	11,0	111	53,1	39	18,7
Bones	Evet	1	8,3	00	,00	2	16,7	1	8,3	8	66,7
	Hayır	21	9,1	16	6,9	31	13,4	122	52,8	41	17,7
Mentalist	Evet	2	9,1	1	4,5	6	27,3	6	27,3	7	31,8
	Hayır	20	9,0	15	6,8	27	12,2	117	52,9	42	19,0
CSI Miami	Evet	2	4,8	4	9,5	8	19,0	15	35,7	13	31,0
	Hayır	20	10,0	12	6,0	25	12,4	108	53,7	36	17,9
Body of Proof	Evet	2	16,7	1	8,3	2	16,7	2	16,7	5	41,7
	Hayır	20	8,7	15	6,5	31	13,4	121	52,4	44	19,0
Without a Trace	Evet	2	15,4	3	23,1	3	23,1	1	7,7	4	30,8
	Hayır	20	8,7	13	5,7	30	13,0	122	53,0	45	19,6
Closer	Evet	3	13,6	3	13,6	6	27,3	3	13,6	7	31,8
	Hayır	19	8,6	13	5,9	27	12,2	120	54,3	42	19,0
Arka Sokaklar	Evet	6	5,2	8	7,0	10	8,7	74	64,3	17	14,8
	Hayır	16	12,5	8	6,3	23	18,0	49	38,3	32	25,0
Behzat Ç.	Evet	8	6,0	9	6,8	9	6,8	85	63,9	22	18,5
	Hayır	14	12,7	7	6,4	24	21,8	38	34,5	27	24,5
CSI NY	Evet	4	8,9	4	8,9	10	22,2	10	22,2	17	37,8
	Hayır	18	9,1	12	6,1	23	11,6	113	57,1	32	16,2
Criminal Mind	Evet	4	7,8	1	2,0	12	23,5	18	35,3	16	31,4
	Hayır	18	9,4	15	7,8	21	10,9	105	54,7	33	17,2
Diğer	Evet	1	3,8	1	3,8	6	23,1	15	57,7	3	11,5
	Hayır	21	9,7	15	6,9	27	12,5	107	49,5	46	21,3

Tablo XII. Haftalık Dizi İzleme Durumunun Meslek Durumuna Göre Dağılımı

Haftalık Dizi İzleme Durumu	Meslekler									
	Hakim		Savcı		Avukat		Polis		Adli Bilim/Tıp Uzmanı	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hafta 1-2 kere	4	31,8	4	25,0	9	27,3	47	38,2	9	18,4
Haftada 2-3 kere	4	18,2	2	12,5	10	30,3	25	20,3	7	14,3
Haftada 3-4 kez	00	,00	00	,00	2	6,1	10	8,1	6	12,2
Hafta 4 ve daha fazla	00	,00	1	6,3	3	9,1	13	10,6	4	8,2
Ayda bir kez	11	50,0	9	56,3	9	27,3	28	22,8	23	46,9

Tablo XIII. Anket İfadelerine Ait Frekans Ve Yüzdeler

Anket Soruları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Bilimsel ve teknolojideki gelişmeler suçların olumlu yolda aydınlatılmasını etkiledi	159	59,8	54	20,3	13	4,9	16	6,0	24	9,0
<i>CSI dizileri soruşturduğumuz davalardaki uygulamalarımızı olumlu etkiledi</i>	25	9,4	59	22,2	96	36,1	52	19,5	34	12,8
CSI dizileri toplumun mesleğimize olan ilgisini artırdı	84	31,6	116	43,6	38	14,3	22	8,3	6	2,3
<i>Kamunun çalışma alanıyla ilgili beklentileri CSI dizilerinden dolayı değişti</i>	45	16,9	97	36,5	73	27,4	33	12,4	18	6,8
CSI dizileri suç mağdurlarının polisten beklentilerini değiştirdi	52	19,5	112	42,1	60	22,6	25	9,4	17	6,4
<i>CSI dizileri kamunun beklentilerinden dolayı mahkemede ki/yargıdaki tutumumu etkiledi</i>	23	8,3	52	19,5	96	36,1	63	23,7	33	12,4
CSI dizileri suçlu davranışını etkiler eğitilmiş failler yaratır	48	18,0	91	34,2	67	25,2	35	13,2	25	9,4
<i>Soruşturma evresinde CSI dizilerindeki yöntemler yararlıdır ve kullanılabilir</i>	24	9,0	84	31,6	85	32,0	55	20,7	18	6,8
CSI dizileri polisin suç soruşturmasının basit olduğunu göstermektedir	34	12,8	62	23,3	63	23,7	81	30,5	26	9,8
<i>CSI dizileri hukuk sisteminin işleyişinin basit olduğunu göstermektedir</i>	41	15,4	51	19,2	59	22,2	91	34,2	24	9,0
CSI dizileri toplumda hukuk sisteminin işleyişi ile ilgili yanlış algıların oluşmasına yol açmaktadır	48	18,0	80	30,1	69	25,9	50	18,8	19	7,1
<i>CSI dizileri insanların hukuk sisteminin işleyişini doğru şekilde anlamalarını sağlamaktadır</i>	19	7,1	49	18,4	91	34,2	71	26,7	36	13,5
CSI dizileri soruşturma ve kovuşturma evrelerini gerçeğe uygun şekilde göstermektedir	19	7,1	39	14,7	89	33,5	76	28,6	43	16,2
<i>CSI dizileri olay yerinden delil toplamayı aslına uygun olarak gösterir</i>	18	6,8	72	27,1	80	30,1	74	27,8	22	8,3
CSI dizilerinde olay yerinde bulunan delillerin suçla olan ilişkisi ve ulaşılabilen delil sayısı gerçek bir olay yeri incelemeyi yansıtır	18	6,8	61	22,9	90	33,8	69	25,9	28	10,5
<i>Görevimi yaparken yada mesleğimin ne olduğu öğrenildiğinde CSI izleyicisi sade vatandaşlar sıklıkla akıl öğretmeye kalkışıyorlar</i>	45	16,9	77	28,9	72	27,1	51	19,2	21	7,9
Bu dizilerin etkisi nedeniyle şüpheli ve sanıkların olay yerinde eskisine oranla daha az delil bıraktıklarını düşünüyorum	48	18,0	78	29,3	66	24,8	55	20,7	19	7,1

Tablo XIII'e göre katılımcıların "CSI dizileri soruşturma ve kovuşturma evrelerini gerçeğe uygun şekilde göstermektedir" ifadesi katılımcıların sözlü negatif tepkisini en fazla çeken ifade olarak karşımıza çıkmıştır

Tablo XIV. CSI İzleme Durumuna Göre Anket İfadelerinin Frekans Dağılımları

S1: Bilimsel ve teknolojideki gelişmeler suçların olumlu yolda aydınlatılmasını etkiledi										
CSI İzleme Durumu	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Evet	142	89,3	47	87,0	11	84,6	15	93,8	21	87,5
<i>Hayır</i>	17	10,7	7	13,0	2	15,4	1	6,3	3	12,5
Toplam		100		100		100		100		100
S2: CSI dizileri soruşturduğumuz davalardaki uygulamalarımızı olumlu etkiledi										
Evet	22	88,0	55	93,2	90	93,8	41	78,8	28	82,4
<i>Hayır</i>	3	12,0	4	6,8	6	6,3	11	21,2	6	17,6
Toplam		100		100		100		100		100
S3: CSI Dizileri Toplumun Mesleğimize Olan İlgisini Arttırdı										
Evet	78	92,9	101	87,1	35	92,1	18	81,8	4	66,7
<i>Hayır</i>	6	7,1	15	12,9	3	7,9	4	18,2	2	33,3
Toplam	84	100	116	100	38	100	22	100	6	100
S4: Kamunun çalışma alanıyla ilgili beklentileri CSI dizilerinden dolayı değişti										
Evet	44	97,8	81	83,5	65	89,0	31	93,9	15	83,3
<i>Hayır</i>	1	2,2	16	16,5	8	11,0	2	6,1	3	16,7
Toplam	45	100	97	100	73	100	33	100	18	100
S5: CSI dizileri suç mağdurlarının polisten beklentilerini değiştirdi										
Evet	48	92,3	98	87,5	54	90,0	23	92,0	13	76,5
<i>Hayır</i>	4	7,7	14	12,5	6	10,0	2	8,0	4	23,5
Toplam	52	100	112	100	60	100	25	100	17	100
S6: CSI dizileri kamunun beklentilerinden dolayı mahkemedeki/yargıdaki tutumunu etkiledi										
Evet	22	100	43	82,7	90	93,8	56	88,9	25	75,8
<i>Hayır</i>	00	,00	9	17,3	6	6,3	7	11,1	8	24,2
Toplam	22	100	52	100	96	100	63	100	33	100
S7: CSI dizileri suçlu davranışını etkiler eğitilmiş failer yaratır										
Evet	47	97,9	82	90,1	55	82,1	32	91,4	20	80,0
<i>Hayır</i>	1	2,1	9	9,9	12	17,9	3	8,6	5	20,0
Toplam	48	100	91	100	67	100	35	100	25	100
S8: Soruşturma evresinde CSI dizilerindeki yöntemler yararlıdır ve kullanılabilir										
Evet	23	95,8	74	88,1	77	90,6	48	87,3	14	77,8
<i>Hayır</i>	1	4,2	10	11,9	8	9,4	7	12,7	4	22,2
Toplam	24	100	84	100	85	100	55	100	18	100
S9: CSI dizileri polisin suç soruşturmasının basit olduğunu göstermektedir										
Evet	31	91,2	55	88,7	56	88,9	74	91,4	20	76,9
<i>Hayır</i>	3	8,8	7	11,3	7	11,1	7	8,6	6	23,1
Toplam	34	100	62	100	63	100	81	100	26	100
S10: CSI dizileri hukuk sisteminin işleyişinin basit olduğunu göstermektedir										
Evet	37	90,2	47	92,2	52	88,1	82	90,1	18	75,0
<i>Hayır</i>	4	9,8	4	7,8	7	11,9	9	9,9	6	25,0
Toplam	41	100	51	100	59	100	91	100	24	100
S11: CSI dizileri toplumda hukuk sisteminin işleyişi ile ilgili yanlış algıların oluşmasına yol açmaktadır										
Evet	40	83,3	75	93,8	58	84,1	47	94,0	16	84,2
<i>Hayır</i>	8	16,7	5	6,3	11	15,9	3	6,0	3	15,8
Toplam	48	100	80	100	69	100	50	100	19	100
S12: CSI dizileri insanların hukuk sisteminin işleyişini doğru şekilde anlamalarını sağlamaktadır										
Evet	18	94,7	45	91,8	83	91,2	64	90,1	26	72,2
<i>Hayır</i>	1	5,3	4	8,2	8	8,8	7	9,9	10	27,8
Toplam	19	100	49	100	91	100	71	100	36	100
S13: CSI dizileri soruşturma ve kovuşturma evrelerini gerçeğe uygun şekilde göstermektedir										
Evet	17	89,5	36	92,3	81	91,0	67	88,2	35	81,4
<i>Hayır</i>	2	10,5	3	7,7	8	9,0	9	11,8	8	18,6
Toplam	19	100	39	100	89	100	76	100	43	100
S14: CSI dizileri olay yerinden delil toplamayı aslına uygun olarak gösterir										
Evet	16	88,9	65	90,3	70	87,5	65	87,8	20	90,9
<i>Hayır</i>	2	11,1	7	9,7	10	12,5	9	12,2	2	9,1

Toplam	18	100	72	100	80	100	74	100	22	100
S15: CSI dizilerinde olay yerinde bulunan delillerin suçla olan ilişkisi ve ulaşılabilen delil sayısı gerçek bir olay yeri incelemeyi yansıtır										
Evet	17	94,4	58	95,1	78	86,7	58	84,1	25	89,3
<i>Hayır</i>	1	5,6	3	4,9	12	13,3	11	15,9	3	10,7
Toplam	18	100	61	100	90	100	69	100	28	100
S16: Görevimi yaparken yada mesleğimin ne olduğu öğrenildiğinde CSI izleyicisi sade vatandaşlar sıklıkla akıl öğretmeye kalkışıyorlar										
Evet	42	93,3	75	31,8	63	26,7	41	80,4	15	71,4
<i>Hayır</i>	3	6,7	2	2,6	9	12,5	10	19,6	6	28,6
Toplam	45	100	77	100	72	100	51	100	21	100
S17: Bu dizilerin etkisi nedeniyle şüpheli ve sanıkların olay yerinde eskisine oranla daha az delil bıraktıklarını düşünüyorum										
Evet	43	89,6	72	92,3	59	89,4	48	87,3	14	73,7
<i>Hayır</i>	5	10,4	6	7,7	7	10,6	7	12,7	5	26,3
Toplam	48	100	78	100	66	100	55	100	19	100

Tablo XV. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S1: Bilimsel ve teknolojiadaki gelişmeler suçların olumlu yolda aydınlatılmasını etkiledi									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	16	10,1	11	20,4	00	,00	2	12,5	1	4,2
Savcı	11	6,9	6	11,1	1	7,7	3	18,8	00	,00
Avukat	24	15,1	6	11,1	00	,00	1	6,3	4	16,7
Polis Memuru	78	49,1	21	38,9	7	53,8	7	43,8	15	62,5
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	30	18,9	10	18,9	5	38,5	3	18,8	4	16,7
Toplam	159	100	54	100	13	100	16	100	24	100

Tablo XVI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S2: CSI dizileri soruşturduğumuz davalardaki uygulamalarımızı olumlu etkiledi									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	2	8,0	7	11,9	7	7,3	8	15,4	6	17,6
Savcı	1	4,0	5	8,5	6	6,3	6	11,5	3	8,8
Avukat	1	4,0	11	18,6	13	13,5	6	11,5	4	11,8
Polis Memuru	17	68,0	25	42,4	52	54,2	20	38,5	14	41,2
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	4	16,0	11	18,6	18	18,8	12	23,1	7	20,6
Toplam	25	100	59	100	96	100	52	100	34	100

Tablo XVII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S3: CSI Dizileri Toplumun Mesleğimize Olan İlgisini Arttırdı.									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	6	7,1	19	16,4	5	13,2	00	,00	00	,00
Savcı	4	4,8	11	9,5	3	7,9	3	13,6	00	,00
Avukat	5	6,0	19	16,4	7	18,4	3	13,6	1	16,7
Polis Memuru	39	46,4	53	45,7	21	55,3	13	59,1	2	33,3
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	30	35,7	14	12,1	2	5,3	3	13,6	3	50,0
Toplam	84	100	116	100	38	100	22	100	6	100

Tablo XVIII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S4: Kamunun çalışma alanıyla ilgili beklentileri CSI dizilerinden dolayı değişti									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	7	15,6	15	15,5	3	4,1	4	12,1	1	5,6
Savcı	4	8,9	10	10,3	6	8,2	1	3,0	00	,00
Avukat	4	8,9	9	9,3	11	15,1	7	21,2	4	22,2
Polis Memuru	21	46,7	38	39,2	44	60,3	15	45,5	10	55,6
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	9	20,0	25	25,8	9	12,3	6	18,2	3	16,7
Toplam	45	100	97	100	73	100	33	100	18	100

Tablo XIX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S5: CSI dizileri suç mağdurlarının polisten beklentilerini değiştirdi									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	8	15,4	14	12,5	4	6,7	3	12,0	1	5,9
Savcı	3	5,8	11	9,8	4	6,7	3	12,0	00	,00
Avukat	5	9,6	14	12,5	9	15,0	5	20,0	2	11,8
Polis Memuru	28	5,38	45	40,2	33	55,0	10	40,0	12	70,6
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	8	15,4	28	25,0	10	16,7	4	16,0	2	11,8
Toplam	52	100	112	100	60	100	25	100	17	100

Tablo XX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S6: CSI dizileri kamunun beklentilerinden dolayı mahkemedeki/yargıdaki tutumumu etkiledi									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	3	13,6	5	9,6	7	7,3	6	9,5	9	27,3
Savcı	1	4,5	7	13,5	5	5,2	5	7,9	3	9,1
Avukat	3	13,6	5	9,6	13	13,5	11	17,5	3	9,1
Polis Memuru	9	40,9	21	40,4	54	56,3	29	46,0	15	45,5
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	6	27,3	14	26,9	17	17,7	12	19,0	3	9,1
Toplam	22	100	52	100	96	100	63	100	33	100

Tablo XXI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S7: CSI dizileri suçlu davranışını etkiler eğitimli failer yaratır									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	4	8,3	9	9,9	7	10,4	6	17,1	4	16,0
Savcı	5	10,4	3	3,3	6	9,0	5	14,3	2	8,0
Avukat	5	10,4	11	12,1	10	14,9	7	20,0	2	8,0
Polis Memuru	25	52,1	44	48,4	36	53,7	9	25,7	14	56,0
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	9	18,8	24	26,4	8	11,9	8	22,9	3	12,0
Toplam	48	100	91	100	67	100	35	100	25	100

Tablo XXII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S8: Soruşturma evresinde CSI dizilerindeki yöntemler yararlıdır ve kullanılabilir									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	5	20,8	8	9,5	10	11,8	5	9,1	2	11,1
Savcı	00	,00	6	7,1	9	10,6	4	7,3	2	11,1
Avukat	3	12,5	17	20,2	6	7,1	7	12,7	2	11,1
Polis Memuru	15	62,5	35	41,7	45	52,9	23	41,8	10	55,6
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	1	4,2	18	21,4	15	17,6	16	29,1	2	11,1
Toplam	24	100	84	100	85	100	55	100	18	100

Tablo XXIII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S9: CSI dizileri polis suç soruşturmasının basit olduğunu göstermektedir									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	2	5,9	9	14,5	5	7,9	11	13,6	3	11,5
Savcı	3	8,8	4	6,5	5	7,9	5	6,2	4	15,4
Avukat	3	8,8	8	12,9	6	9,5	17	21,0	1	3,8
Polis Memuru	23	67,6	30	48,4	30	47,6	28	34,6	17	65,4
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	3	8,8	11	17,7	17	27,0	20	24,7	1	3,8
Toplam	34	100	62	100	63	100	81	100	26	100

Tablo XXIV. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S10: CSI dizileri hukuk sisteminin işleyişinin basit olduğunu göstermektedir									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	4	9,8	7	13,7	4	6,8	13	14,3	2	8,3
Savcı	3	7,3	2	3,9	8	13,6	7	7,7	1	4,2
Avukat	2	4,9	5	9,8	7	11,9	17	18,7	4	16,7
Polis Memuru	29	70,7	22	43,1	29	49,2	33	36,3	15	62,5
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	3	7,3	15	29,4	11	18,6	21	23,1	2	8,3
Toplam	41	100	51	100	59	100	91	100	24	100

Tablo XXV. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S11: CSI dizileri toplumda hukuk sisteminin işleyişi ile ilgili yanlış algıların oluşmasına yol açmaktadır									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	7	14,6	11	13,8	8	11,6	3	6,0	1	5,3
Savcı	4	8,3	4	5,0	5	7,2	6	12,0	2	10,5
Avukat	6	12,5	11	13,8	3	4,3	12	24,0	3	15,8
Polis Memuru	25	52,1	34	42,5	38	55,1	18	36,0	13	68,4
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	6	12,5	20	25,0	15	21,7	11	22,0	00	,00
Toplam	48	100	80	100	69	100	50	100	19	100

Tablo XXVI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S12: CSI dizileri insanların hukuk sisteminin işleyişini doğru şekilde anlamalarını sağlamaktadır									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	2	10,5	4	8,2	11	12,1	9	12,7	4	11,1
Savcı	3	14,3	2	4,1	8	8,8	4	5,6	4	11,1
Avukat	2	10,5	9	18,4	5	5,5	13	37,1	6	16,7
Polis Memuru	10	52,6	27	55,1	46	50,5	26	36,6	19	52,8
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	2	10,5	7	14,3	21	23,1	19	26,8	3	8,3
Toplam	19	100	49	100	91	100	71	100	36	100

Tablo XXVII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S13: CSI dizileri soruşturma ve kovuşturma evrelerini gerçeğe uygun şekilde göstermektedir									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	1	5,3	4	10,3	10	11,2	10	13,2	5	11,6
Savcı	2	10,5	4	10,3	8	9,0	2	2,6	5	11,6
Avukat	4	21,1	5	12,8	10	11,2	7	9,2	9	20,9
Polis Memuru	8	42,1	18	46,2	48	53,9	33	43,4	21	48,8
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	4	21,1	8	20,5	13	14,6	24	31,6	3	7,0
Toplam	19	100	39	100	89	100	76	100	43	100

Tablo XXVIII. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S14: CSI dizileri olay yerinden delil toplamayı aslına uygun olarak gösterir									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	1	5,6	4	5,6	12	15,0	12	16,2	1	4,5
Savcı	2	11,1	5	6,9	7	8,8	5	6,8	2	9,1
Avukat	00	,00	10	13,9	11	13,8	8	10,8	6	27,3
Polis Memuru	12	66,7	34	47,2	35	43,8	35	47,3	12	54,5
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	3	16,7	19	26,4	15	18,8	14	18,9	1	4,5
Toplam	18	100	72	100	80	100	74	100	22	100

Tablo XXIX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S15: CSI dizilerinde olay yerinde bulunan delillerin suçla olan ilişkisi ve ulaşılabilen delil sayısı gerçek bir olay yeri incelemeyi yansıtır									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	1	5,6	7	11,5	9	10,0	13	18,8	00	,00
Savcı	3	16,7	2	3,3	7	7,8	5	7,2	4	14,3
Avukat	00	,00	8	13,1	13	14,4	8	11,6	6	21,4
Polis Memuru	10	55,6	34	55,7	43	47,8	26	37,7	15	53,6
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	4	22,2	10	16,4	18	20,0	17	24,6	3	10,7
Toplam	18	100	61	100	90	100	69	100	28	100

Tablo XXX. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S16: Görevimi yaparken yada mesleğimin ne olduğu öğrenildiğinde CSI izleyicisi sade vatandaşlar sıklıkla akıl öğretmeye kalkışıyorlar									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	5	11,1	7	9,1	4	5,6	10	19,6	4	19,0
Savcı	3	6,7	5	6,5	5	6,9	3	5,9	5	23,8
Avukat	5	11,1	12	15,6	14	19,4	4	7,8	00	,00
Polis Memuru	26	57,8	41	53,2	33	45,8	19	37,3	9	42,9
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	6	13,3	12	15,6	16	22,2	15	29,4	3	14,3
Toplam	45	100	77	100	72	100	51	100	21	100

Tablo XXXI. Anket İfadelerinin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	S17: Bu dizilerin etkisi nedeniyle şüpheli ve sanıkların olay yerinde eskisine oranla daha az delil bıraktıklarını düşünüyorum									
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Katılıyorum Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Hakim	6	12,5	7	9,0	6	9,1	8	14,5	3	15,8
Savcı	5	10,4	7	9,0	4	6,1	3	5,5	2	10,5
Avukat	3	6,3	11	14,1	6	9,1	11	20,0	4	21,1
Polis Memuru	27	56,3	41	52,6	34	51,5	19	34,5	7	36,8
Adli Bilim/Tıp Uzmanı	7	14,6	12	15,4	16	24,2	14	25,5	3	15,8
Toplam	48	100	78	100	66	100	55	100	19	100

Tablo XXXII. Anket İfadelerindeki 7. Maddenin Dizi İzleme Durumuna Göre Dağılımı

Dizileri İzleme Durumu		S7- CSI dizileri suçlu davranışını etkiler eğitilmiş failer yaratır									
		Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
		f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Dexter	Evet	15	18,3	27	32,9	22	26,8	11	13,4	7	8,5
	Hayır	32	19,9	57	35,4	36	22,4	22	13,7	14	8,7
Kanıt	Evet	26	22,4	37	31,9	26	22,4	18	15,5	9	7,8
	Hayır	21	16,5	47	37,0	32	25,2	15	11,8	12	9,4
Cold Case	Evet	2	10,0	8	40,0	7	,5,0	3	15,0	00	,00
	Hayır	45	20,2	76	34,1	51	22,9	30	13,5	21	9,4
CSI Las Vegas	Evet	6	22,2	7	25,9	10	37,0	3	11,1	1	3,7
	Hayır	41	19,0	77	35,6	48	22,2	30	13,9	20	9,3
Prime Suspect	Evet	2	40,0	2	40,0	1	20,0	00	,00	00	,00
	Hayır	45	18,9	82	34,5	57	23,9	33	13,9	21	8,8
Sherlock	Evet	11	32,4	11	32,4	6	17,6	5	14,7	1	2,9
	Hayır	36	17,2	73	34,9	52	24,9	28	13,4	20	9,6
Bones	Evet	2	16,7	5	41,7	1	8,3	4	33,3	00	,00
	Hayır	45	19,5	79	34,2	57	24,7	29	12,6	21	9,1
Mentalist	Evet	4	18,2	6	27,3	7	31,8	4	18,2	1	4,5
	Hayır	43	19,5	78	35,3	51	23,1	29	13,1	20	9,0
CSI Miami	Evet	9	21,4	13	31,0	13	31,0	4	9,5	3	7,1
	Hayır	38	18,9	71	35,3	45	22,4	29	14,4	18	9,0
Body of Proof	Evet	4	33,3	4	33,3	3	25,0	1	8,3	00	,00
	Hayır	43	18,6	80	34,6	55	23,8	32	13,9	21	9,1
Without a Trace	Evet	2	15,4	5	38,5	3	23,1	2	15,4	1	7,7
	Hayır	45	19,6	79	34,3	55	23,9	31	13,5	20	8,7
Closer	Evet	2	9,1	6	27,3	6	27,3	7	31,8	1	4,5
	Hayır	45	20,4	78	35,3	52	23,5	26	11,8	20	9,0
Arka Sokaklar	Evet	28	24,3	39	33,9	26	22,6	11	9,6	11	9,6
	Hayır	19	14,8	45	35,2	32	25,0	22	17,2	10	7,8
Behzat Ç.	Evet	29	21,8	47	35,3	27	20,3	15	11,3	15	11,3
	Hayır	18	16,4	37	33,6	31	28,2	18	16,4	6	5,5
CSI NY	Evet	10	22,2	14	31,1	14	31,1	6	13,3	1	2,2
	Hayır	37	18,7	70	35,4	44	22,2	27	13,6	20	10,1
Criminal Mind	Evet	11	21,6	13	25,5	14	27,5	11	21,6	2	3,9
	Hayır	36	18,8	71	37,0	44	22,9	22	11,5	19	9,9
Diğer	Evet	5	19,2	9	34,6	7	26,9	1	3,8	4	15,4
	Hayır	42	19,4	75	34,7	50	23,1	32	14,8	17	7,9

Tablo XXXIII. Anket İfadelerindeki 16. Maddenin Dizi İzleme Durumuna Göre Dağılımı

Dizileri İzleme Durumu		S16-Görevimi Yaparken yada mesleğimin ne olduğu öğrenildiğinde CSI izleyicisi sade vatandaşlar sıklıkla akıl öğretmeye kalkışıyorlar									
		Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
		f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Dexter	Evet	14	17,1	24	29,3	21	25,6	16	19,5	7	8,5
	Hayır	29	18,0	52	32,3	45	28,0	27	16,8	8	5,0
Kanıt	Evet	22	19,0	40	34,5	29	25,0	20	17,2	5	4,3
	Hayır	21	16,5	36	28,3	37	29,1	23	18,1	10	7,9
Cold Case	Evet	2	10,0	3	15,0	8	40,0	5	25,0	2	10,0
	Hayır	41	18,4	73	32,7	58	26,0	38	17,0	13	5,8
CSI Las Vegas	Evet	3	11,1	12	44,4	6	22,2	6	22,2	00	,00
	Hayır	40	18,5	64	29,6	60	27,8	37	17,1	15	6,9
Prime Suspect	Evet	1	20,0	2	40,0	2	40,0	00	,00	00	,00
	Hayır	42	17,6	74	31,1	64	26,9	43	18,1	15	6,3
Sherlock	Evet	8	23,5	9	26,5	11	32,4	6	17,6	00	,00
	Hayır	35	16,7	67	32,1	55	26,3	37	17,7	15	7,2
Bones	Evet	3	25,0	3	25,0	4	33,3	2	16,7	00	,00
	Hayır	40	17,3	73	31,6	62	26,8	41	17,7	15	6,5
Mentalist	Evet	3	13,6	8	36,4	9	40,9	2	9,1	00	,00
	Hayır	40	18,1	68	30,8	57	25,8	41	18,6	15	6,8
CSI Miami	Evet	5	11,9	14	33,3	14	33,3	9	21,4	00	,00
	Hayır	38	18,9	62	30,8	52	25,9	34	16,9	15	7,5
Body of Proof	Evet	5	41,7	1	8,3	3	25,0	2	16,7	1	8,3
	Hayır	38	16,5	75	32,5	63	27,3	41	17,7	14	6,1
Without a Trace	Evet	1	7,7	2	15,4	6	46,2	3	23,1	1	7,7
	Hayır	42	18,3	74	32,2	60	26,1	40	17,4	14	6,1
Closer	Evet	3	13,6	4	18,2	12	54,5	2	9,1	1	4,5
	Hayır	40	18,1	72	32,6	54	24,4	41	18,6	14	6,3
Arka Sokaklar	Evet	27	23,5	31	27,0	36	31,3	15	13,0	6	5,2
	Hayır	16	12,5	45	35,2	30	23,4	28	21,9	9	7,0
Behzat Ç	Evet	29	21,8	37	27,8	37	27,8	21	15,8	9	6,8
	Hayır	14	12,7	39	35,5	29	26,4	22	20,0	6	5,5
CSI NY	Evet	7	15,6	15	33,3	10	22,2	13	28,9	00	,00
	Hayır	36	18,2	61	30,8	56	28,3	30	15,2	15	7,6
Criminal Mind	Evet	6	11,8	18	35,3	14	27,5	11	21,6	2	3,9
	Hayır	37	19,3	58	30,2	52	27,1	32	16,7	13	6,8
Diğer	Evet	2	7,7	8	30,8	9	34,6	7	26,9	00	,00
	Hayır	41	19,0	68	31,5	57	26,9	36	16,7	15	6,9

Tablo XXXIV. Anket İfadelerindeki 17. Maddenin Dizi İzleme Durumuna Göre Dağılımı

Dizileri İzleme Durumu		S17- Bu dizilerin etkisi nedeniyle şüpheli ve sanıkların olay yeri eskisine oranla daha az delil bıraktıklarını düşünüyorum.									
		Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
		f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Dexter	Evet	12	14,6	27	32,9	22	26,8	19	23,2	2	2,4
	Hayır	32	19,9	46	28,6	39	24,2	31	19,3	13	8,1
Kanıt	Evet	21	18,1	38	32,8	26	22,4	23	19,8	8	6,9
	Hayır	23	18,1	35	27,6	35	27,6	27	21,3	7	5,5
Cold Case	Evet	1	5,0	9	45,0	4	20,0	5	25,0	1	5,0
	Hayır	43	19,3	64	28,7	57	25,6	45	20,2	14	6,3
CSI Las Vegas	Evet	2	7,4	12	44,4	6	22,2	7	25,9	00	,00
	Hayır	42	19,4	61	28,2	55	25,5	43	19,6	15	6,9
Prime Suspect	Evet	1	20,0	3	60,0	1	20,0	00	,00	00	,00
	Hayır	43	18,1	70	29,4	60	25,2	50	21,0	15	6,3
Sherlock	Evet	6	17,6	12	35,3	5	14,7	9	26,5	2	5,9
	Hayır	38	18,2	61	29,2	56	26,8	41	19,6	13	6,2
Bones	Evet	2	16,7	3	25,0	4	33,3	1	8,3	2	16,7
	Hayır	42	18,2	70	30,3	57	24,7	49	21,2	13	5,6
Mentalist	Evet	2	9,1	12	54,5	2	9,1	5	22,7	1	4,5
	Hayır	42	19,0	61	27,6	59	26,7	45	20,4	14	6,3
CSI Miami	Evet	8	19,0	16	38,1	7	16,7	10	23,8	1	2,4
	Hayır	36	17,9	57	28,4	54	26,9	40	19,9	14	7,0
Body of Proof	Evet	3	25,0	6	50,0	1	8,3	2	16,7	00	,00
	Hayır	41	17,7	67	29,0	60	26,0	48	20,8	15	6,5
Without a Trace	Evet	1	7,7	6	46,2	2	15,4	2	15,4	2	15,4
	Hayır	43	18,7	67	29,1	59	25,7	48	20,9	13	5,7
Closer	Evet	2	9,1	9	40,9	4	18,2	5	22,7	2	9,1
	Hayır	42	19,0	64	29,0	57	25,8	45	20,4	13	5,9
Arka Sokaklar	Evet	29	25,2	35	30,4	23	20,0	18	15,7	10	8,7
	Hayır	15	11,7	38	29,7	38	29,7	32	25,0	5	3,9
Behzat Ç.	Evet	32	24,1	38	28,6	36	27,1	17	12,8	10	7,5
	Hayır	12	10,9	35	31,8	25	22,7	33	30,0	5	4,5
CSI NY	Evet	7	15,6	16	35,6	9	20,0	12	26,7	1	2,2
	Hayır	37	18,7	57	28,8	52	26,3	38	19,2	14	7,1
Criminal Mind	Evet	9	17,6	15	29,4	6	11,8	16	31,4	5	9,8
	Hayır	35	18,2	58	30,2	55	28,6	34	17,7	10	5,2
Diğer	Evet	3	11,5	8	30,8	8	30,8	3	11,5	4	15,4
	Hayır	41	19,0	65	30,6	53	24,5	47	21,8	11	5,1

5. Tartışma

Günümüzde dördüncü güç olarak tanımlanan medyanın toplum üzerindeki etkisi birçok açıdan farklı araştırmalarla ele alınmıştır. Medyanın ve özellikle televizyonun toplumsal inançları etkileyebileceği görüşü uzun zamandan beri dile getirilmektedir. Bourdieu'ye göre (1997), “ Televizyon, nüfusunun çok büyük bir bölümünün zihinlerinin oluşturulmasında bir tür fiili tekele sahiptir” Medya organlarının en güçlüsü olduğu varsayılan televizyondan sonra internet kullanımının yaygınlaşması, sinema ve dizi gibi birçok farklı yapıma izleyicinin televizyondan bağımsız olarak çeşitli kanallar üzerinden ulaşmasına yol açmıştır. Seyircinin internet üzerinden çevrim içi dizi izleme kanallarını yaygın olarak kullanması, yurtdışı formatlarının ve içeriklerinin ülkemiz genelinde de takip edilmesi, yapımcıların da dikkatini çekmiştir. Gerek dizi içeriği gerek yarışma formatları Türk izleyicisi için yeniden uyarlanarak ekranlardaki yerini almıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2000'li yıllardan itibaren polisiye diziler adli bilimsel teknik ve yöntemleri de göz önünde bulundurarak içeriklerini hazırlamaya başlamışlardır. CSI isimli dizi bu içeriğin geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan ilk yapım olmuştur. Dizi, ülkemizde öncelikle internet üzerinden izleyiciye ulaşmış, diziye olan talep ciddi boyutlara ulaştığında da TV kanallarında yayınlanmaya başlamıştır. Hali hazırda devam etmekte olan polisiye içerikli Türk yapımları ise değişen bu içeriğe uyum sağlamak adli bilimsel yöntem ve tekniklerden destek alarak senaryo üretmeye başlamışlardır ve hatta sadece adli bilimler konulu yapımlara imza atmışlardır. Bu değişim sadece ülkemizde değil birçok ülke de aynı şekilde gözlemlenmektedir.

CSI ve benzeri dizilerin ekranlarda gördüğü ilgiye paralel olarak izleyicilerin adalet sisteminin işleyişi ve adalet sistemi profesyonellerinin yaptıkları işlerle ilgili olağandan daha farklı bir beklenti içine girdikleri birçok araştırma ile ortaya konulmuştur (Stinson ve ark. 2007).

Bu çalışma, adalet sistemi çalışanlarının, toplumun ve suç faillerinin CSI ve benzeri dizilerden etkilenme biçimlerini araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamızda CSI ve benzeri dizileri izleyen çoğunluğun özellikle mesleki hayatlarına yeni başlamış ve 25 - 35 yaş diliminde olan adalet hizmeti çalışanları olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmaya katılanlar tarafından en çok izlenen dizi Behzat Ç. iken, sıralamayı Kanıt, Arka Sokaklar ve Dexter takip etmektedir. Meslek gruplarına ayırarak en çok takip edilen dizilere bakıldığında polis memurlarının Behzat Ç.'yi izledikleri tespit edilmiştir. Bu durumun neden olan en önemli faktörün dizinin genel içeriğinin kendi hayatlarına yakın olmasını ve kahramanıyla özdeşim kurabilmeleri olduğu düşünülmektedir. Öte yandan avukat, hakim ve savcıların daha çok Kanıt dizisini izlediği görülmüştür. Kanıt'ın kurgulanmış herhangi bir diziye kıyasla gerçek olaylardan esinlenmesi ve programda olayların ele alınış biçiminin akademik yöntemler ve bilimsel incelemelere dayanması bu duruma etki eden en önemli faktör olduğu düşünülmüştür. Katılımcı adli bilim uzmanları diğer meslek gruplarına kıyasla daha genç ve çevrim içi kanallar üzerinden dizi takip etme alışkanlığına sahip bir kitle olduğundan yabancı dizileri de takip ettikleri anlaşılmıştır. Adli bilim uzmanları ağırlıklı olarak Dexter izlemeyi tercih etmektedirler. Hem ülkemizde hem de yurtdışında oldukça ses getirmiş bu yapım, bugüne kadar yapılmış diziler içerisinde hem kahramanının hem de dizi senaryosunun alışıl gelmiş CSI dizi kalıplarından farklı olması sebebiyle oldukça göze çarpmaktadır. Dizi kahramanının bir adli bilim uzmanı olması bu meslek grubunun dikkatini çektiği düşünülmektedir.

Polis, hakim, savcı ve avukatlar mesleklerini icra etmeleri esnasında dizilerden etkilenen vatandaşların, işlerine müdahale ederek onlara akıl verdiklerini belirtmişlerdir. Özellikle polis memurları, araştırmamız esnasında, "Arka Sokaklar'da böyle olmuyor" tepkisiyle karşılaştıklarını sözel olarak ifade etme ihtiyacı duymuşlardır. Arka Sokaklar isimli

dizide suçun türünün ne olduğuna bakılmaksızın aynı polis ekibinin suç olayına müdahale etmesi, polisin silah kullanma ve dinleme yetkisi kanunla çelişkiye düşmektedir.

Araştırmamıza katılan tüm meslek grupları dizileri takip etmeseler dahi, CSI ve benzeri dizilerin etkisiyle toplumun mesleklerine olan ilgisinin arttığını belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında meslek gruplarına göre kıyas yapıldığında en fazla, adli bilimler uzmanlarının bu fikre katıldığı saptanmıştır. Bu duruma dizilerin içeriğinin ağırlıklı olarak adli bilimler olmasının etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir. Veronica Stinson, Marc W. Patry, Steven Smith (2007) tarafından yapılan benzeri bir araştırmada 127 adli tıp uzmanının görüşü alınmış ve katılımcılar CSI ve benzeri dizilerin, toplumun adalet süreçlerine ilişkin genel ilgisinin artırdığını belirtmiştir. Öte yandan Cole ve Diosa Villa'a (2007) göre CSI dizilerinin televizyonda yayınlanmasıyla birlikte adli bilimlerin popülerliği artmıştır. Adli bilimler ile ilgili üniversite programlarına olan ilginin de arttığını belirtmekle beraber CSI etkisinin adalet mekanizması çalışanlarına yönelik algıda ciddi bir değişiklik olduğunu belirtmişlerdir. Ülkemizde de özellikle İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'ne artan ilginin nedeninin CSI Etkisi olduğu düşünülmektedir (Ziyalar ve ark, 2015).

Araştırmamıza katılan her iki katılımcıdan birisi, kamunun çalışma alanlarıyla ilgili beklentilerinin CSI dizilerinden dolayı değiştiğini bildirmektedir. Meslek gruplarına göre incelendiğinde ağırlıklı olarak hakimlerin bu konuda olduğu savcı, polis ve avukat grubunun hakimleri takip ettiği ortaya çıkmaktadır. Veronica Stinson, Marc W. Patry, Steven Smith (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların neredeyse tümü CSI ve benzeri dizilerin kendi mesleklerine dönük toplumsal beklenti üzerinde bir etkide bulunduğunu belirtmişlerdir. Özellikle polis katılımcıların tümü CSI ve benzeri dizilerin polisin davranışlarıyla ilgili genel toplumsal beklentileri etkilediğini belirtmiştir. Katılımcıların yorumları göstermiştir ki hem bir kovuşturmayı yürütmek için gerekli zaman, hem olay yeri

ve delil inceleme, hem de olay yerinde bulunan delilin geçerliliği noktasında toplumun kendilerinden beklentisi artmıştır.

Bununla birlikte adalet sistemi çalışanlarına meslekleriyle ilgili uygulamaların CSI ve benzeri diziler yüzünden olumlu yönde etkilenip etkilenmediği sorusu yöneltildiğinde, her 10 katılımcıdan 3'ü katıldığını belirtmiştir. Konuyla ilgili farklı çalışmalarda, özellikle adli bilimlerin laboratuvarında çalışan katılımcıların büyük çoğunluğunun mesleki uygulamalarının söz konusu yapımlardan pozitif anlamda etkilendiğini dile getirmişlerdir (Stinson ve ark, 2007). Bu bağlamda adli bilimler alanında yaşanan teknolojik gelişmelerin de konuyla yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Söz gelimi araştırmamızdan elde edilen bulgulara dayanarak, adli sistem çalışanlarının neredeyse tamamı, yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin suçların aydınlatılmasını olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülmekte olan Masumiyet Projesi'nin sonuçlarının analiz edildiği bir araştırmada, hem alandaki hem laboratuvardaki tüm gelişmelere rağmen, her yıl birkaç yüz davalının bilimsel delillerin yanlış ya da eksik değerlendirmesi nedeniyle haksız yere hüküm giydiği ortaya konmuştur.

Araştırmamızda ele alınan bir diğer konu da CSI ve benzeri dizilerin suçlular üzerindeki etkileridir. Bu çerçevede her iki katılımcıdan biri CSI ve benzeri dizilerin etkisi nedeniyle şüpheli ve sanıkların olay yerinde eskiye oranla daha az delil bıraktıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu görüşe savcı ve polislerin diğer meslek gruplarına oranla katılımı daha yüksektir. Polis ve savcının olay yerinde bulunan uzmanlar olması bu durumun nedeni olarak görülmektedir.

Araştırmamızda bu durum ile ilgili bir diğer görüş de, "CSI ve benzeri dizilerin eğitilmiş failler yaratıp yaratamadığına" dair yöneltilen soruya verilen yanıtlardan yola çıkarak ortaya konmaktadır. Buna göre her iki katılımcıdan birisi, söz konusu dizilerin suçluları nasıl

yakalanmayacakları hakkında eğittiklerini düşünmektedir. Özellikle adli bilim uzmanları ve polisler bu görüşü desteklemektedir. Bu meslek grubu çalışanlarının adalet sistemi içerisinde suçlu, mağdur ve olay yeri ile doğrudan temas eden grubun içinde olmalarının buna neden olduğu varsayılmaktadır. Durnal (2010) da araştırmasında suçluların CSI ve benzeri dizilerden delilleri karartabilecek yöntemler öğrendiklerini ve profesyonelleştiklerini belirtmiştir. Örneğin: çamaşır suyu ve plastik eldiven kullanımı, zarfları yalamamak, sigara filtrelerini imha etmek gibi.

Araştırmamızın bulgularına göre katılımcıların büyük çoğunluğu CSI ve benzeri dizilerde aktarılan soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin aslına ne kadar uyumlu olduğu konusunda şüphededir. Bununla birlikte söz konusu dizilerde bir olay yerinden elde edilen delil sayısının gerçek bir olay yerinden elde edilen delil sayısından farklı olduğu düşünülmektedir. Her üç katılımcıdan yalnızca birisi söz konusu programların, olay yerinden delil toplamayı aslına uygun olarak gösterdiğini ifade etmiştir.

Literatürde araştırmamızı destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır. Veronica Stinson, Marc W. Patry, Steven Smith (2007) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların çoğu soruşturma biçimleri ve delillerin geçerliliği açısından bu programları gerçekdışı bulduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların büyük çoğunluğu delilin tanımlanma değeri açısından bu programları gerçekçi bulmaktadır. Bu araştırmada polis memurlarından suç olaylarının çözüm yüzdesi ile bu tür yapımlardaki suç olaylarının çözüm yüzdesini tahmin etmeleri istenmiştir. Bu karşılaştırma sonucunda da polis memurlarının gerçek hayattaki suçluların yakalanması olasılığını çok daha düşük gördükleri anlaşılmıştır.

Phoenix, Maricopa Vilayeti'nin başsavcısı (2005) tarafından yürütülen bir araştırmada, duruşma deneyimi olan 102 savcıya CSI Etkisiyle ilgili bir anket yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan uzmanlar CSI'da gösterilen soruşturma tekniklerinin her zaman doğru olmadığını hatta

bu teknikleri mantıklı bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Savcıların yarıya yakını mevcut kanıtların hüküm giymek için tek başına yeterli olduğuna inanmasına rağmen; CSI türü yapılarda delil eksikliği ya da jürinin karar çoğunluğu sağlayamaması ile sonuçlanan en az bir duruşmanın olduğunu tahmin etmektedir.

CSI ve benzeri dizilerin içerikleri göz önünde bulundurulduğunda diğer bir tartışma konusu eğitilmiş failerin yanı sıra bu yapımların eğitilmiş mağdurlar yaratıp yaratmadığı hakkındadır. Bu yapımların delillerin önemi ve korunmasıyla ilgili toplumsal bir farkındalık oluşturduğu aşikardır. Ancak özellikle cinsel istismar gibi suçlarda mağdurun bedeninde bulunan delillerin mağdur tarafından ne şekilde korunacağına dair eğitici bir içeriğe büyük ölçüde rastlanmamaktadır. Özellikle bu tür diziler, cinsel istismar mağdurlarına saldırıdan sonra yapmaları veya yapmamaları gereken eylemlerle ilgili önemli ve öğretici bir yol gösterici olabilir. “Law and Order Special Victim Units” adlı yapım, konuyla ilgili dünya üzerinde yayınlanan en önemli örnek olduğu söylenebilir. Bu yapım, diğer yapımlara kıyasla içeriğinde özellikle cinsel istismar mağduru çocuklara, kadınlara ve mağdurun yaşadığı travmaya yer vermektedir. Bu yapım, aynı zamanda güncel suç olaylarına paralel olarak yayınladığı bölümlerle de dikkat çekmektedir.

Tüm bu bulgular göz önüne alındığında; Türkiye’de son yıllarda gerçekleşen “Zonguldak Cinayeti” ve “Özgecan Cinayeti” CSI Etkisinin bir kez daha gözden geçirilmesine olanak sağlayacak örnekler olduğu düşünülebilir. Evlilik programlarından cinayete kadar toplumsal her gerçeğin ekranlarda bir tezahürü olacaktır. Ancak Zonguldak Cinayeti ve Özgecan Cinayeti’nde olduğu gibi önceden planlanmamış bir cinayette, failin yeterli bilgi, birikim, donanım ve farkındalığa sahip olmadığı halde, aklında kalanlarla bir takım delilleri ortadan kaldırmaya çalıştığı düşünülebilir. Adli bilimler için mesleki sınırların ifşası adına bu bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Bu hızlı öğrenilebilme riski

dolayısıyla, adli bilimlerin suç aydınlatma yöntemlerinin ne kadarının ekranda olması, ne kadarının mesleki özel bir bilgi olarak kalması gerektiği gözden geçirilebilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu tez çalışmasında adli bilimler hakkında toplum nezdinde olumlu ve olumsuz imajlara yol açan ve literatüde CSI Etkisi (CSI Effect) adıyla yer bulan, CSI ve benzeri dizilerin, Türkiye’de ve özellikle adalet mekanizmasında ne tür bir etki yarattığı araştırılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda;

- 1- CSI ve benzeri dizilerin toplumun adalet mekanizmasından beklentilerini değiştirdiği gözlemlenmiştir.
- 2- Suçlulara nasıl yakalanmayacakları konusunda bu yapımların yol gösterici nitelikte olduğu düşünülebilir.
- 3- Soruşturma ve kovuşturma süreçleriyle ilgili toplumsal algının adalet profesyonellerini zor durumda bıraktığı söylenebilir.
- 4- CSI ve benzeri dizilerin suçlulara yöntem öğretebileceği konusunda profesyoneller hemfikirdir.
- 5- Bu tür mesleklere ve eğitim programlarına artan ilginin CSI ve benzeri dizilerden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Bunun yanı sıra CSI ve benzeri yapımlarda gösterilen yöntem ve kullanılan teknolojinin gerçek hayattaki yöntem ve teknoloji ile kıyası daha detaylı bir araştırmayla incelenerek, gerçek ve kurgu arasındaki farklar daha iyi gözlemlenebilir.

Aynı zamanda mağdura yönelik eğitici içeriklere yer verilen yapımlar daha ön planda olabilir. Teorik olarak suçluyu eğitmek gibi bir misyon üstlenmemiş olsalar da, CSI ve benzeri dizilerin pratikte faili eğitici bir rol üstlenme riski taşıdığı söylenebilir.

Suç, toplumsal bir olgudur ancak suçun aydınlatılması ve önlenmesi profesyonellik gerektiren bir çabadır. Sağlam bir alt yapı, uzun süren eğitimler ve ciddi bir tecrübenin bileşeni olan bu profesyonelliğin topluma lanse edilen kısımları, adalet profesyonelleri ve suçun mağduru için zaman zaman riskler taşıyabilir. Bu risk gerek mesleki sırların ifşası, gerek var veya yeterli olmayan teknoloji ile sınanmaları, gerekse de mesleki icraat ve prensiplerinin sorgulanması olarak göze çarpmaktadır. Adli bilimler dünyasında suçun aydınlatılmasına yönelik yöntemlerin ekranlarda ne kadar yer bulacağıyla ilgili içerikler yeniden gözden geçirilebilir.

Elbette teknik ve bilimsel gelişmelerin toplumdan saklanması mümkün değildir. Bu dizilerin toplumun adalet sisteminden beklentisini yükseltmesiyle ve potansiyel suçlulara yöntem öğretmesiyle ortaya çıktığı düşünülen zarar, senaryolarda mağdura yönelik baş etme yöntemleri ve mağduru yönlendirme içeriklerine yer verilerek engellenebilir.

7. Kaynaklar

Açıkgöz.N., Hancı E.İ., Çakır.H.A. (2002) Olay Yerinden DNA Analizi İçin Biyolojik Örnek Toplama ve Örneklerin Laboratuara Gönderilme Usulleri, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Derg.*, 51: 199-206.

Armstrong, M (2000). Premiere Week Ratings: Everbody Loves CBS? Alıntı: www.eonline.com. (10. 09. 2012)

Aslan, Y. (1991) Hukuka Giriş, 2. baskı, s. 157-158, Ekin Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Aydın.A.Ş. (2007) Alımlama Araştırmaları ve Kültürel Çalışmalar Geleneğinin Katkısı, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg.*,6 : 119-131.

Bal, H. (2003) Hukuk Sosyolojisi, Suleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 32, Isparta.

Balcı, E. (2008) Polisiye Romanın Kısa Tarihi [Blog yazısı], Alıntı: <http://www.solakkedi.com/edebiyat/polisiyenin%20kisa%20tarihisolak%20kedi.pdf>.

(02.01.2013)

Bergslien, E. (2006) Teaching To Avoid the “CSI Effect”, Keeping the Science in Forensic Science, *Journal of Chemical Education*, 83: 690-695.

Beşe, E., Geleri, A. (2013) Suç Önleme Modelleri, 1.baskı, s. 171, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Bourdieu, P. (1997) Televizyon Üzerine. (Çev: Turhan Ilgaz), s.23, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Catalani, R. (2006) A CSI Writer on the CSI Effect, *Yale L.J Pocket Part*, 115:76-78

Hamide, Z., Centel, N. (2012) Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. baskı, s.171, Beta Yayınları, İstanbul.

Ceylan, B. (2008) Ülkemizde Olay Yeri İnceleme Uygulamalarına Genel Bakış ve Mevcut Sistemin Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Cole, S., Dioso-Villa, R. (2007) CSI and Its Effects: Media, Juries, and The Burden of Proof, *New England Law Review*, 41:435-469.

Cole, S., Dioso-Villa, R. (2009) Investigating the 'CSI Effect' Effect: Media and Litigation Crisis in Criminal Law, *Stanford Law Review*, 61 : 1335-1373.

Cooley, C. (2007) The CSI effect: Its Impact and Potential Concerns, *New England Law Review*, 41 : 471-501.

Çalı, H.H., Tatar, M. (2011). Olay Yerine İlk Ulaşan Polis Ekibinin Görevleri. Alıntı: http://www.caginpulisi.com.tr/eski_sitemiz/25/61-62.htm. (06.10. 2012)

Çavrar, A., Edeoğlu, C., Dağıdır, İ.S., Mengi, İ., Karadeniz, M. (2011). CSI Dizilerinin Etkileri. Alıntı: web.itu.edu.tr/~ozcanm/kim/sunsun.pptx. (02.12.2011)

Demirbaş, T. (2005) Kriminoloji, 2. baskı, s.21, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Deutsch, S., Cavender, G. (2008) CSI and Forensic Realism, *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 15 : 34-53.

Dinler, V. (2009) Ceza Muhakemesinde Delillerin Toplanması, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Birimleri Enstitüsü, Ankara.

Dinler,V., İşbilen,A. (2004). Adli Olayların Çözümünde Tekstil Yüzey ve Aksesuarları [PDF belgesi].Alıntı:

www.academia.edu/1094268/Adli_Olayların_Çözümünde_Tekstil_Yüzeyler_ve_Aksesuarları

Dönmezer, S. (1994) Kriminoloji, 8. baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.

Durkheim, E. (2006) Toplumsal işbölümü (Çev. Özer Ozankaya), s.111, Cem Yayınevi, İstanbul.

Durnal, W. (2010) Crime Scene Investigation (As seen on TV), *Forensic Science International*, 199: 1-5.

Mandel, E. (1996) Hoş Cinayet, (Çev.Bülent Tanatar) 2.baskı, s.39,Yazın Yayıncılık, İstanbul.

Gerbner, G. (1999) The Stories We Tell, A Journal of Social Justice, *Media and Democratic Action*, 11 : 9-15.

Heinrick, J.(2006) Everyone's an Expert: The CSI Effect's Negative Impact on Juries, *The Triple Helix*, 3: 59-61.

Honorable D, E. (2009) The 'CSI Effect': Does It Really Exist?, *National Institute of Justice Journal*, 259: 1-8.

Houck, M. (2006) CSI: Reality, *Scientific American*, 295 :84-89.

İçli, G., T. (2007) Kriminoloji, 7.baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.

İçişleri Bakanlığı. (1983). Polisin Adli Görevlerinin Yerine Getirilmesinde Delillerin Toplanması, Muhafazası ve İlgili Yerlere Gönderilmesi Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Yayımlı Tarihi ve Sayılı: 17.2.1983-17962.

İlhan.V., Ulusoy, A. (2013) Televizyon Bağımlılığı ve İzleyici: TV İzlememek Mükün Mü?, *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 6 : 1127-1154.

Karakuş, K., Ünal,B., (2011) Adli Bilimler: Kriminalistik, Olay Yeri İnceleme (Oğuz Karakuş eds),1.baskı,s.37-92, Adalet Yayınevi, Ankara.

Karakuş, K., Ünal.B., (2009) Kriminalistik: Olay Yeri İnceleme, (Oğuz Karakuş eds), 3.baskı, s3-83 Adalet Yayınevi, Ankara.

Kakıncı, D.,T. (1995) 100 Filmde Başlangıcından Günümüze Gerilim/Polisiye Filmleri, 1.baskı, s.11, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Kaygısız, M. (2008) Adli Bilimler ve Suç Analizi, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.

Kaygısız, M. (2010) Kriminalistik Olay Yeri İnceleme, Suç ve Delil Güvenliği, 3.baskı, Adalet Yayın Evi, , Ankara.

Kızılcıkelik, S., Erjem, Y. (1994) Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü, s.402, Atilla Kitabevi, Ankara.

Kocamaz, B. (2013) CSI Dizi Serisi ve Gerçek Öğeler, OtopCSI, X. *Adli Bilimler Sempozyumu, Adli Bilimler ve Sanat, Sempozyum Bildiri Özet Kitabı*, : 67 (abstract)

Köksal, F., Eliş, Y.,Y. (2011) Hukuk Sisteminde Suç ve Unsurları, Ankara: Teftiş Başkanlığı Yayını.

Lunde, P. (2009)Şifreler, (Çev. Duygu Akın), 1.baskı, s.102, NTV Yayınları, İstanbul.

Sarah, E., M. (2008) Influence Of The CSI Effect On Education And Mass Media, A Thesis Submitted In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Arts In

The Department Of Anthropology in The College Of Sciences At The University Of Central Florida, B.A. University of Tennessee, Orlando, Florida,

Marsh. A., Merville,G. (2009) *Crime, Justice and the Media*,1st edition,pp.2,Routledge Taylor&Fransic Group,London.

Polat, O. (2009) *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, 1. Baskı,Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Postman, N. (2014) *Televizyon: Öldüren Eğlence (Gösteri Çağında Kamusal Söylem)*, (Çev.Osman Akınhay), 5.baskı, s.38, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Andrew, P., T. (2006) *The CSI Effect: Fact or Fiction*, *Yale Law Journal, Pocket*, 70 : 71-72.

Sayar, H., Dalkılıç, M.,E. (2005). İnternette Kişisel Bilgi Güvenliği İçin Anonimleştirici Servisler Üzerine Bir İnceleme. Alıntı: <http://ab.org.tr/ab05/tammetin/133.pdf> .(Erişim: 19.01.2012)

Stinson.V., Patry.W.M., Smith.S.M. (2007) *The CSI Effect: Reflection From Police and Forensic Investigators*, *The Canadian Journal of Police&Security Services*, 5: 126-133.

Tuncer, H. (2009) *Hayati Önem Taşıyan Bir Adli Bilim Aracı: DNA*. Alıntı: <http://www.cagipolisi.com.tr/17/42-43-44-45.htm>. (Erişim: 20.03.2011)

Tyler, T., R. (2006) *Viewing CSI and the Threshold of Guilt: Managing Truth and Justice in Reality and Fiction*, *Yale Law Journal*, 115:1050-1084.

Ümit, A. (2006) *Tanrı Yazar mı, Yazar Tanrı mı?*, Radikal Kitap, Nisan 28 : 22.

VanLaerhoven, S., Anderson, G. (2009) *The Science and Careers of CSI. The CSI Effect: Television, Crime, and Governance*, (M. Byers, V.M, Johnson, Eds), pp.29-60 Lexington Books, New York.

Willing, R. (2004). "CSI Effect" Has Juries Wanting More Evidence, *USA Today*. Alıntı: http://usatoday30.usatoday.com/news/nation/2004-08-05-csi-effect_x.htm. (09. 11.2012)

Yavuzer, H.(2001) *Çocuk ve Suç* , 10. Baskı, s.81, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yenisey, F., Erol, C. (1996) *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 1.Baskı, s.305-311, Beta Yayınları, İstanbul.

Yükseloğlu, H., Özcan, Ş.Ş.Ceylan, B. (2008) *Olay Yeri İncelemesi ve Türkiye'deki Uygulamalar*, *Polis Bilimleri Derg.*, 10: 61-80.

Ziyalar,N. , Ersoy, G. , Açıkkol. (2015) *Türkiye'de Adli Bilimler Lisans Üstü Eğitim Programları*, XII. Adli Bilimler Kongresi, Isparta.

İnternet Adresleri:

<http://www.haberturk.com/polemik/haber/732260-diziler-suclulara-yol-mu-gosteriyor>

(Erişim Tarihi: 10.12.2011)

<http://www.foxcrime.com.tr/haberler/en-ok-izlenen-yine-csi> (Erişim Tarihi: 03.07.2012)

<http://www.haberler.com/katil-delil-birakmamak-icin-elleri-ve-elbiseleri-5044194-haberi/>

(Erişim Tarihi: 09.12.2013)

Ekler

Yönerge...

Aşağıda size televizyon ve internette yer alan suç ve suçun aydınlatılması ile ilgili diziler hakkında görüşleriniz ve bu dizilerin mesleki uygulamalarınıza etkileri hakkındaki görüşleriniz sorulmuştur. Aşağıdaki sorularda televizyon ve internette yer alan ya da hali hazırda Türkiye’de ulusal kanallarda yer bulan suç ve suçun aydınlatılması ile ilgili (*örneğin: CSI NY, CSI MIAMI, COLD CASE, THE MENTALIST, THE CLOSER, CRIMINAL MIND, DEXTER, CSI LAS VEGAS, BONES, BODY OF PROOF, SHERLOCK, PRIME SUSPECT, BEHZAT Ç. BİR ANKARA POLİSİYESİ, KANIT, ARKA SOKAKLAR, KARAKOL,*) diziler CSI dizileri olarak adlandırılacaktır. Bu çalışmada aşağıdaki soruları bu dizileri düşünerek cevaplamanızı rica ediyoruz.

- 1) Cinsiyetiniz a) Kadın b) Erkek
- 2) Kaç yaşındasınız?
- 3) Mesleğiniz nedir?
- 4) Meslek yaşamınızın kaçınıcı yılındasınız?
- 5) CSI dizilerini izliyor musunuz? a) Evet b) Hayır c) Bazen
- 6) CSI dizilerini nereden izliyorsunuz? a)Televizyon b)İnternet
- 7) Haftada kaç CSI dizisi izliyorsunuz? a)1-2 b) 2-3 c) 3-4
d) 4 ve fazlası e) Ayda birkaç kez

8)Hangi CSI dizilerini izliyorsunuz?

☐ CSI LAS VEGAS	☐ BODY OF PROOF	☐ DEXTER
☐ PRIME SUSPECT	☐ WITHOUT A TRACE	☐ ARKA SOKAKLAR
☐ SHERLOCK	☐ BONES	☐ CSI NY
☐ COLD CASE	☐ THE MENTALIST	☐ THE CLOSER
☐ CRIMINAL MIND	☐ CSI MIAMI	☐ KANIT
☐ BEHZAT Ç. BİR ANKARA POLİSİYESİ	☐ DİĞER...	

Tabloda İfade Edilen Yargılara Ne Ölçüde Katılmakta Ya Da Katılmamaktasınız? İşaretleyiniz

1 Kesinlikle Katılıyorum/ 2 Katılıyorum/

3 Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum/ 4 Katılmıyorum/ 5 Kesinlikle Katılmıyorum

	1	2	3	4	5
Bilimsel ve teknolojiadaki gelişmeler, suçların aydınlatılmasını olumlu yönde etkiledi.					
CSI dizileri, soruşturduğumuz davalardaki uygulamalarımızı olumlu etkiledi.					
CSI dizileri, toplumun mesleğimize olan ilgisini arttırdı.					
Kamunun çalışma alanıyla ilgili beklentileri, CSI dizilerinden dolayı değişti.					
CSI dizileri, suç mağdurlarının polisten beklentilerini değiştirdi.					
CSI dizileri, kamunun beklentilerinden dolayı, mahkemedeki/yargıdaki tutumumu etkiledi.					
CSI dizileri, suçlu davranışını etkiler, eğitilmiş failer yaratır.					
Soruşturma evresinde CSI dizilerindeki yöntemler yararlıdır ve kullanılabilir.					
CSI dizileri, polisin suç soruşturmasının basit olduğunu göstermektedir.					
CSI dizileri, hukuk sisteminin işleyişinin basit olduğunu göstermektedir.					
CSI dizileri, toplumda hukuk sisteminin işleyişi ile ilgili yanlış algıların oluşmasına yol açmaktadır.					
CSI dizileri, insanların hukuk sisteminin işleyişini doğru şekilde anlamalarını sağlamaktadır.					
CSI dizileri, soruşturma ve kovuşturma evrelerini gerçeğe uygun şekilde göstermektedir.					
CSI dizileri, olay yerinden delil toplamayı aslına uygun olarak gösterir.					
CSI dizilerinde olay yerinde bulunan delillerin suçla olan ilişkisi ve ulaşılabilen delil sayısı gerçek bir olay yeri incelemeyi yansıtır.					
Görevimi yaparken ya da mesleğimin ne olduğu öğrenildiğinde CSI izleyicisi sade vatandaşlar sıklıkla akıl öğretmeye kalkışıyor.					
Bu dizilerin etkisi nedeniyle şüpheli ve sanıkların olay yerinde eskisine oranla daha az delil bıraktıklarını düşünüyorum.					

Özgeçmiş

Adı ve SOYADI : Aylin YAKUPOĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri : 20.03.1987, TEKİRDAĞ

İlk, orta ve lise öğrenimini Tekirdağ'da tamamladıktan sonra; 2009 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde Sosyal Bilimler Anadalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2014 yılında Kadir Has Üniversitesi Aile Danışmanlığı Programı'nı tamamladı. Halen Akağaç Eğitim Danışmanlık'ta Aile Danışmanı ve Deneyimsel Oyun Terapisti olarak görev yapmaktadır.